

Nassari Elvi:

„Õgapäavatsidõ haigustõ
vasta avit päämätselt
jumalasõna, paastminõ,
ristivesi ja sannah
käüminõ.“

lk 4

Leima Matis:

„Lugõgõ' raamatit,
eriti sääntsit, kost saat
tiidä', õt soo hädä olõ-i
inemisi aoluulidsi
häti kõrval miäkit!“

lk 10

Järve Väino:

„Vanaesä kinkse
edimädse väidse
7-aastadsõlt.
Taskuväidse. Lats sai
jo esi' meisterdädä.“

lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

Aprill 2020, nr 4 (365)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Maailm om pausilõ pant

Esä Viktoriga
urbõpääväl
märgotamah

KAUKSI ÜLLE

Setomaal omma' pia kõik pühä' mitmõkõrdsõ'. Aastavahetusõ ümbre jääs talvinõ pööripäiv ummi kombidõga, eesti joulu', aastavahetus-nääri' ja viil talsipühä'. Vöhm saa vahel õkva otsa. Jaanipääväst toibut, joba vahtsõnõ jaanipäiv joudmah. Niisamatõ om inämbüste keväjä mitmõ' muna' värmi' ja sibula' paljast kuuri'. Mitu vaiksõt nädälit järjest lasõ-i peremehel saagi vällä võtta-gi, õt kodoümbrust korista'. Ja om mille üle märgota'. Soo kevväi, mia joudsõ ummi tormõ ja lumõsadodõga pärast olõmalda talvõ, om katsumui-si kevväi. Kuldnoka' keku-tasõ' lumõh ja tegevä' pes-sä pesäpuuhtõ, kinkõl süktis-tormi aigu ladõv ar' murdu. Tulõ miilde vana latsilaul lat-sist, kiä' ku vangih olnu', olõ-i ammu' moro pääle pääsnü'.

„Maailm om stopi pää-le saisma pant,“ arvas kõgõ humoorikas esä Viktor, kiä om Obinita kerigu man urbõpää-vä aigu tegutsõmah. Kerigu' omma' sama kinni' ku ilutüü-kua', juuksur ja soonõtasõja tegevä' mõtsaratol tervüse-juusku, pensionäri', kinkõl aia-maakoist, laskva' nooril pää-le ruuhi ja leevä ka kottõ viisi istutusturbast tuvva'.

Latsõ' omma' kodooppõl. Vanõmbil tulõ uma vósokõis-tõga, näide iseloomu, viledsä rämpsusüümisõ ja koolitundõ läbiviimisõga kõrda saia'. Edimäne nääl om ku tõrksa taltsutaminõ.

Ülle: Esä Viktor, mis valla-lõ om? Kuis sääne paastuaig timahava?

Esä Viktor: Luudus paastus inemisõst. Ineminõ om luu-dusõlõ hallu tennü ja parhil-la' püüd tuu märki anda', õt nii õi lää'. Mi olõ väiko osa luu-dusõst, a tegutsõ, nigu olõs ülimuslik.

Ülle: Kunagi üteldi – luu-dusõ kruun, a nüüd tulõ vällä, õt koroonaviirus om luudusõ kroonist üle.

Esä Viktor: Taa tillõkõnõ viirus om võimaldanu inemi-sõlõ ao tagasi anda'. Inemi-

Esä Viktor kõnõlõs.

Riitsaarõ Evari pilt

si suur hädä soo ilma aigu om tarkusõ puuduminõ. Tiidmisi om hulga. A tiidmisil olõ-i tundi, olõ-i süänd ja nii õi olõki tarkust. Meil om parhil-la' eräkõrdsõlt suur võima-lus vaimsõlt järje pääle saia'. Piat elämä nakama, mitte tarbima. Suur tarbiminõ om hindä takast varastaminõ. Nigunii omma' inemisõ' tiid-nü', õt lõputult õi saa' tarbida', a paraku nakas ineminõ õks märgotama, ku hädä käeh.

Ülle: Ineminõ om harinu soo ilma aigu liikma ja suhtlõ-ma, nüüd om hand paku all.

Esä Viktor: Eishindäga tulõ vaimsõh plaanah ka tegeldä'. Kerigu' omma' kinni, a palvit lukõ', süämega mõtõlda' saa õga pereh, õgaüts.

Ülle: Lukõ' piiblit.

Esä Viktor: Piibli lugõmi-sõst inämpki avitas süämega mõtlõminõ uma elo üle. Elo-piiblit piami mõistma lukõ'. Nisamatõ hüvvi raamatidõ lugõminõ. Kristus olõ-i õnnõ ajuh, tä piat süämeh olõma. Aigu piat võtma. Ku kõik aig om meedia nupp seeh, kost sis ineminõ ummi mõttit märgo-ta' saa.

Edimäne, kedä piat armas-ta' mõistma, om jumala nägo

hindä seeh. Inemisõh om vaia üles otsi' väärükust. Nisama-tõ pallõmisõ ja tennämisõ mõistmist. Ummi sõnnoga või õga ineminõ pallõlda' ja õga päiv tulõ tehñädä'. Tehñädä' päivä nõsõmisõ iist ja õdagu müüä lännu päivä kogõmus-tõ andmisõ iist. Luudust tulõ tehñädä' nii vihma ku pää-vä iist. Ligimätsile tulõ andis anda', sis lätt mi kõigi kuurma kergembäst.

Ülle: Kost ineminõ tuud tarkust saa?

Esä Viktor: Kunagi sai koo-list. Inemisõ haridusõ mano kuulusi ka hingeharidus. Par-hilla' om haridus kahõst alan-dõt rahatiinnisõ vahendis. Inemisõ elo õi saa' olla' raha tiinminõ. Tollõ kotsilõ üteldi leevä tiinminõ. Mi piat olõ-ma raha peremehe', mitte raha tiinja'. Raha om jo papõr.

Ülle: Vai virtuaalnõ num-mõr internetipangah.

Esä Viktor: Raha om olnu nahk, vili, jahvatuskivi, hõpõ, kuld, a parhilla' om lihtsalt papõr.

Ülle: Mis om väärt?

Esä Viktor: Tõomeli sõprus, armastus, usk om seisund. Ku usk om tõekspidäminõ, sis tuu vii tõõsõsulisi tapmisõni, ku

seisund, sis om andistandmi-nõ, armastus.

Ülle: Kuis mi toimõ tulõ soo pausilõ pant maailmaga?

Esä Viktor: Õgaüts piat hindäh toimõ tulõma kõgõ-päält. Hirmu tohi-i olla'. Hirm vii kaosõhe. Kultuur om par-hilla' olulinõ. Uma kultuur ja traditsioon. Hüä, õt Seto-maal ja Kihnuh om tradit-siooni alalõ. Uma traditsioon avitas löüä' uma palvõ, uma ühendüse kõiksusõga. Palvõh kõüt inemisõ luujaga. Luuja and inemisõlõ joudu ja tarkust.

Ülle: Inemistõl om sis aigu perrä märki' uma elo ja tegevü-se üle, pallõlda', olla' tenolik. Iidseh kultuurih om õga ineminõ vastutav tuu iist, õt olõs süüki ja kihäkatõt. Inemisõ' külbvā' taimi, võtva' kanno, lambit ja kitsi.

Esä Viktor: Iidne luudus oppas. Kuis väikost kõõsiim-nest saa kõiv. Tarbimispeibu-tisõ' sekäse'. Intuitsioon hääs, ku õi tarvita'.

Ülle: Mi seto kogokunnah omma' auväärese' kultuuri-kandja' vanõmbaialisõ', viirus ohustas näid.

Esä Viktor: Muidogi om ürgne hirm surma iih. Tuu om ka tämbädsel pääväl tekitet.

Ku mi tulõtami miilde vanno inemisi jutta tuust, kuis vanal aol ineminõ tundsõ, ku tä tun-nikõnõ tull', ja tä üteli perre-le, ku aig oll' käeh. Tulti tarrõ, jäteti hüväste. Peräst matust suhõldi vaimuh edesi. Tõõme-li uskligul olõ-i hirmu surma iih, tuu om õnnõ minek tõistõ ilma. Hing ja vaim õi kao'. Üteh võtta' mi sinnä' maa päält midägi õi saa'.

Ülle: Kohki noid hingi sis kaalutas.

Esä Viktor: Ku inemisõlõ om ant mõni annõ', sis tohi-i tuud vaka all hoita', tuu olõ-i tälle isikligult ant, tuu om ant inimkunna hüäs. Ineminõ või arvada', õt saa hüä haridusõ, tiin pallõ rahha, ehitäs suu-rõ maja, murõtsõs latsõ'..., a Jummal juht ja üte hetkega või muutuda' kõik.

Ülle: Omgi kõik muutunu.

Esä Viktor: Kunagi tohi-i luutust kaotada'. Noo' pühä' omma' sääntse', koh jutlust kerikuh pitä' õs saa'. Mi sis võti põrmandu lihvmisõ tüü ette. Ku ütskõrd karantiin läbi saa, saat tulla' viil parembahe kõrda tett kerikuhe!

Nii säädsegi esä Viktor hin-näst minekilõ. Timä pühäde ja

Imäkeeli pallõldõh

*Kannat kerjakotti
vai kuningakruuni,
olõt näläh vai õgit
mitu vuuri.*

*Tiit apteekidõh
kulutust suurt
vai jürät
võilillijuurt.*

*Usut tohtret
vai posijamuuri,
piät paastu
vai saleduskuuri.*

*Nii hindä
ku sinu iist
pallõ luudut
ja tollõ luujat.*

*Koh sa õks kondat,
ku perrä õi jää'
kodakondsõ
õga inimkonda.*

KAUKSI ÜLLE

paastumõttõ' joudva' Setomaa lehe kaudu inemistõni.

Võti viipritsi ja naksi ummi väigokõsi siimnest kasvatõt taimokõsi niisutama. Õgas eis' piat ka hinnäst avitama. Kan-no võtmisõ pääle tulõ mõtõl-da', kinkõl võimalus om.

Mi seto muusiku' andva' hüvvä iihkuio. Nedsäjä bän-di solist Valgu Toomas üteli, õt ku kontserte saa-i tetä', tulõ muud muudu tõõsõl alal tegutsõda' – munnõ hoiõ-ta-i üteh korvih. Sinu Naine tekki veebikontserdi ja Leima Matis tekki kargusõmängmisõ maratoni. Veebih tegutsõs ka Vabarna Jalmar uma perre ja bändidõga.

Seto pernaase' kasutasõ' aigu, õt pruumi' vahtsit ret-septe ja tävvendädä' pildikoko. Kuuholõki' peetas arvudi vai telefoni kaudu. Kunagi opati latsi voki kõrvalt lugõma, nüüd arvudi kõrvalt. Õks osa seto kombit pandas pausilõ ja liha tulõ õgal perrel umaette võ-ta' ni hañsa juumisõs piat pit-se mano soetama. Täks saa-i Hiina maskõlõ luuta', piat noid kattõloorist eis' tegemä naka-ma, ku elektril ar' lätt, sis tulõ laskõ' vana Singeri massin ar õlitada' ... Elämi viil!

Hüä seto rahvas,

käü-i katk kivve ja kandõ pite, a õks inemistõ perrä. Hoitkõ hinnäst ja ummi lähemitsi, püsüge' kotoh ja hoitkõ' miil rahulik!

Soo keerulinõ ni vahtsõt muudu aig pand inemiisi tõist muudu mõtlõma. Setomaa, koh suuri liinu olõ-i ja suurõp jago inemiisi eläs harvakult maal, olõ-i muutus nii suur ku suurõh liinah ja tuu võrra om meil kergemp sood aigu üle ellä'.

Kõõ halva kõrval, midä taa üleilma taud om üteh toonu, piasi' kaema rohkõmp hüvvä puult, midä vöi taa kotoh istmisõ man nätä'.

Nüüd, ku om aigu olla' uma perrega kuuh, tulõ tuud hüäst võtta' ni tegeldä' ummi latsi ja vanõmbidõga, uma naase vai mehega. Elo ollgi jo nii kipõst lännu, õt õga olõ-s aigu inämb nätä' hinde kõrval ummi umatsit, ummi kõõ kallim-bit. Kaegõ', ku ilosa' ni mitmidõ andidõga nä omma'. Kullõ', midä näil sullõ om üldä', ja ütle' näile kõik nuu' ilosa' sõna', midä olõ-i inne aigu olnu' üldä'. Nüüd saa kõik nuu' asä' kuuh ar tetä', minka jaost inne olõ-s aigu. Saat kõik uma' kotoh poolõlõ olõva' tüü' ar tetä'. Nüüd om ka aigu helistädä' uma esäle vai vanaimäle, kiä om ütsündä kotoh ni kinka mano saa-i esi' minnä'. Ja helistäge' õga päiv, selle õt peris ütsündä olla' om rassõ ni murrõmõttö' tulõva' päähä.

Pallõ' asa' saa nüüd hoopis kavvõndõst aetu. Pia-i autoga mitmitkümnit kilomeetrit maaha kihotama, õt kokko leppü' vahtsõ nädälä tegemiisi vai määnestki tehingut sõlmi'. Ja ku pallõ jääs binsinät kulutamalda ja loodust rikmalda. Kotoh ollõh kulutami pallõ vähämbä nuid asju, midä meil tegelikult olõki-i vaia kuluta'. Inämp pia-i kõiki vahtsõ moodu asju hindele ostma, käü vana ja hüä ka. Kulutami veidõmba ja tuu om kõõlõ ilmalõ hüä.

Nüüd om võimalus ka pallõ vahtsit asju oppi'. Tulõ välälä, õt internetih saa pallõ asju ar aia'. Saa kõnõlda', liikuvat pilti kaia', saa umma kaupä müvvä' ni kõkkõ tarvilist kaupä osta'. Kõik kuuholõki' ja eski vallavolikogo istungi' saa ar pitä' interneti tiil. Opimi sis rohkõmp kasutama noid võimaluisi, mia' omma' meele jäänü'. Aigu jakkus nüüd rohkõmp ka õt lukõ', uuri' uma rahva ni perre aoluku, kaia' vanu pilte. Tuu om hüä, ku mi kae ummi juuri perrä, uurimi, kost mi olõ siiä' tulnu' ni kiä' mi olõ.

Kõvva tervüst, edenemist ni saldmist meele!

JÄRVELILLI REIN, ülembsootska

Järvelilli Rein.

Sundelli Harri pilt

Seto Kongressi pääle mõtõldõh

XIII Seto Kongress

9. oktoobril 2020 Verskah

Timahava tööslõ veebruarikuu pääväl Tarto liinah ja üle terve Eestimaa peeti meeleh Tarto rahulepingulõ mõlõmba sõdiva poolõ käe alapandmisõ 100. aastagapäivä. Tarto rahuh kokkolepmisõga anti imädele tagasi näide puja'. Petserimaa, minkõ üts jago om Setomaa, saiõ 1920. aastagal aamõtlilikult Eesti Vabariigi osast. Petseri liina ja valdu volinikõ Eesti Kubermangu Maanõukogolõ saadõt kiräh 1917. aastaga juulih üteldi, õt tahetas ühinedä' Eestimaa, Eestimaa Kubermangust olle vaihtõpäl saanu Eesti Vabariik.

100 aastakka tagasi, 1920. aastak olle sõast vällätulõki aastak ni Eesti Vabariigi valtsus naas kaema, mis tuu Petserimaa sis om ja kuis taa maa sünnüsi' üttemuu Eestiga. 1920. aastagal kõrraldõdi ülekaeminõ tuu kotsilõ, kuis muudu Petserimaal eletäs ni valtsõdas. Tuu ülekaemisõ pääle arvati, õt kuulõ tulõ mano tetä', kõrralikkõ aamõtnikkõ aamõtihe säädä', maa kruntiajaminõ tulõ läbi viiä', valla' tulõ vähämbäst jaka', sõaväe võimu tulõ vähendädä' ni piiri kinniminemisõ peräst rannaveere kalamiihilõ, kiä' saa-s inämp müvvä' Vinnemaalõ, löüdä' ostjit Eesti sisemaal. Kõkõ rutõmbahe läts edesi kuulõ käumapandminõ – ku 1919. aastagal olle 43 kuuli, sis 1920. aastaga keväjäst olle kuulõ jo 66 kotusõh. 1921. aastagal tull' margo seltsi- ja aamõtimiihilõ, õt ka setodõlõ olõsi' tarvilik noidõst märtõgõmistõst tiidä' anda'. Iihvõtjast olle Samuel Sommer, kiä olle Piirimaade Seltsi juht. Õt revolutsijatõst pääle üle terve Vinne impeeriumi käve' suurõmba' arotamisõ' kongresse nime all, sis hõigatigi kokko Esimene Setu Kongress. I Setu kongress tulle kokko 9.–10. oktoobril 1921 Petsere liinah, rahvast olle kuuh 200 inemist. Sääl kõnõldi, arotõdi kõiki Setomaa elo asju ni hõigati vällä, midä om vaia tetä' seto elo tulõvatsi päivi kõrraldamisõ jaost. Ernitsa Villem üteli uma süäme margo – I Kongressist võisi' saia' Setu Asutav Rahvusõkogo.

Taa kongress tunnisti tarvilitsõst, õt kõik seto' võtasi' hindäle eesti ehk setokeelidse väärnime, vinnekeelitsõ' isigunime' tetäsi' rahvakeelitsist. Vinnekeelitsidõ kotusõnimmi asõmõlõ võõdasi' aamõtlikke pruukmistõ kotusõnime' eesti-setokeelitsit kujol. Peeti tarvilikust küssü' Eesti Vabariigi valtsusõlt pikaaolist lainu vahtsidõ koolimaio ehtämisõst Setomaalõ ja taheti, õt valtsus teesi' Setomaalõ kutso kuulõ. Lisast peeti tarvilikust, õt valtsus koolih usuoppusõ andmisõ kulu hindä pääle võtasi'.

HÕRNAAARE

Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo
päävanõmb

I Setu kongress tunnisti tarvilikust pitä' lähembäh tulõvikuh seto laulupido ja valalõ tetä' vana ilo hoitmisõst muuseum, taheti, õt edendädäs karskusõtõid ja asutadas karskusõeltse, valla' panõsi' kinni uma' joogikotusõ', viinamüük keeletägu' suutumast, aamõtnikust saadõtasi' Petserimaalõ õnnõ karskõ'. Setu kongress tunnisti tarvilikust maareformi läbiviimisõ ni maiõ kruntiajamisõ.

1940. aastagani jouti pitä' 1. juulil 1930 viil üts kongress, Petserimaa Eesti (II Setu) kongress. Sääl olle kuuh koon' 450 inemist, a mantsõlegi otsusõlõ, midä Setomaal edesi tetä', jouda-s pääle tuu, õt hõigati vällä III kongressi kokkokutsminõ jo 1930. aastaga sügüse. III Seto Kongress peetigi sügüse, oktoobri ütsändäl pääväl, a 63 aastakka ildampa. Ni kongressi kokkosäädijst olli' jo seto' eis' Lövi Vello iihvõtmisõl. Tuust pääle om olnu 10 kongressi. Timahava kuts Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo kokko 9. oktoobrikuu pääväl Verskah XIII Seto Kongressi. Kongressi saadikidõ valimisõ kõrrast andas tiidä' rahvalõ juuni- ja juulikuuh, saadikidõ valiminõ ja esitäminõ Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogolõ om 1. augustist 2020 koon' 1. oktoobrini 2020.

Minkõst mi kõnõlõ ja midä aroda XIII Seto Kongressi ettevalmstamisõl ni kong-

ressil hindäl?

Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo päävanõmbana ma taha, õt soo aastaga, ku saa täüs 100 aastakka Setomaa saamist Eestiriigi osana, sis mi kõrrast kaesi' rahvana, mis meist ja mi maast om saanu soo 100 aastaga seeh. Ni viil inämbä taha, õt mi kõrdapite märtõgi' ni arotasi' tuu üle, midä mi taha, õt mi rahvaga ni maaga saasi' järgmisõ 100 aastaga seeh – aastast 2120. Soo taudiaig and aigu ni pand mõtlõma vahtsõ ao ni ilma üle, mis om tulõmah. Märtõgi sis mi rahva ni Setomaa üle ka vahtsõh aoh.

Alostusõst ütle ma, midä ma näe – seto vanavanõmba', seto vanõmba', seto noorõ' suurõmbah jaoh omma' tennü' umah hingeh otsusõ, õt seto kiilt om rassõ kõnõlda' ni õt seto kiil õgapäävõtse kõnõlõmisõ keelenä vaeldadas kiräkeele, vinne keele, soomõ keele ni inglise keele vasta. Mis tuust, õt kõnõldas seto keele hoitmisõst, opmisõst, kõnõlõmisõst – seto keeli kõnõlõmist peetas rassõst, kiräkeeli kõnõlda' om kergemp.

Seto rahvast eläs muial ku Setomaal inäbä ku aoluulisõl kodomaal. Setost saa-i inämp hinnäst üteldä' ni arvada' tiidä' vere perrä.

Seto rahva elokõrd om lännu tööstõst.

Samal aol, midä olõ-s inne – ku mi taha, saa mi saata' kirä, pilte Sibirä setodõni, saa kaia' ni kullõlda' jutussit, pillimangu soo taudi aigu puutrimassinah, saami üteh kõnõlda' õgaüts umah kotoh setodõga Talnah, Tartoh, Setomaal, Viljandih, Petsereh ja eski Haidah. Mi olõ lajah, a mi saa tulla', ku taha, ka kokko.

Ma tennä Noormetsa Marit, kiä om saatanu mullõ märtõgõtmisõ ja murõhtamisõ tuu kotsilõ, mis saa edesi Tarto ja Tartomaa setodõst, kedä om inämbä ku setosit Setomaal. Ma tennä Tormi-Kriisi Piretit, kiä om nii umah kotoh ku puutrih alostanu kõnõlõmisi ja märtõgõtmisi setost olõmisõ üle, ma tennä Setomaa ülembsootskat, kiä om naanu pidämä lugõmisi Setomaa vanõmba aoluu üle, ma tennä Sarvõ Õiõ, kiä kirotas ja aja jutussit puutrih.

Hüä seto rahvas, Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo päävanõmbana ma pallõ teil olla' julgõ' kiroutama mullõ ummist mõtist Setomaa tulõvist 100 aastagast, arotama ummiga nii perreh ku Setomaal, Petseri poolõ Setomaal, Sibirä Setomaal, Talina, Tarto, Võro, Põlva, Valga, Viljandi, Haapsalu nulga rahvah, kiä' omma' peri Setomaalt vai huulva' Setomaast. Märtõgotagõ', kirotagõ' ni säädke' hinnäst rohkõl summal tulõma Seto Kongressilõ 9. oktoobril 2020 Verskahe.

Olgõ' terve'!

Pai

SARVÕ ÕIÕ

Ammunõ tutva ja sõbõr, mõtsatark Hendrik Relve kõnõlõs luudusõst ja kirotas puiõst. Timmä kullõldõh ja timä raamatit lukõh mõistat kaia' ja nätä' hindä ümbre puiõ ello tšuut parebahe ja täpsebält. Soo jutu kirotamisõst andki' mõttö Relve Hendrigu raamatidõh nuhkminõ.

Keväjätõs aol nakasõ' nõglapuiõ vaihõlt vällä paistuma ka' lehepuu', kiä' hilläkeiste uma lehevärmiga' tegevä' mõtsa' mitmõtuunilitsõlt haljast. Lehepuiõst üts huvtav ja eismuudu om pai. Tä om prosta puu, timmä hinnata-ai,

Lauluimä ja paiuurva'.

Kogermanni Liisi pilt

mõtsu maahalõikaja' hooli-i timäst, nä omma' õnnõ risust jaloh.

Pai om viipuu, tälle meelüs

vesi, timmä tõmbas vesi. Relve raamatidõh om kiräh, õt ku vanajummal puid siiä' mi ilma pand kasuma, sis tä taha-

as paiulõ kotust anda', õt paiu olõ-õi kinkõlõgi' vaia. A pai oll kavval, tä pallõl: „Anna' hots mütsüpõhja jago maadki'!“ Ja vanajummal andki', a lubasi õnnõ vesitsih kotussih kassu'. Kavval pai tulõ vällä väikõst platsis maa pääle, a maa pääl aja hinnäst lakja mitu sülä müüdä maad.

Ja no', ku inõminõ taht tiidä', koh juuskva' viisoonõ', sis tä võtt appi paiu, selle õt vesi tõmbas paiu, vesi om paiu hing. Edimätsõ mai üüse edimätsõ ja kolmada kikkalau-lu vaihõl tulõ otsi' ja lõigada' katõharolinõ paiuoss, mia sis avitas löüdä' viisoonõ'.

Pai om ka' pillipuu, paiu ossakõisist saat lihtsahe tetä' pilli, midä puhku'. Vanas-tõ mõistsõ' kõik kařalatõsõ' tetä' paiupilli. Pillitegemisõ aig nakas sis, kui paiu kuur om vallahõ, kas pääle edimäist

muurstämist vai ku lõõkõnõ laulma nakas vai ku pai nakas häitsemä, a lehe' olõ-õi viil täüs kasunu'.

Kõgõ lihtsabal saat pilli, ku võtat ossajupi, minkõ kuur om ille, pessät tassa väidsepäaga' ümbretsõõri ja sis hilläkeiste käänat koorõ vallahõ ja tõmbat ar', panõt suuhtõ, tsälgähüdät otsa ar' ja proomit puhku'. Ku helü tulõ, sis ommõgi' pillike-

ne valms. Hoiat peräst vii seeh, sis kuio-õi ar', vai sis tiit tõõsõl pääväl jal' vahtsõ. A mulkõga' ja huulkuga pilli tegeminõ om tšuut jo kavalap tegeminõ.

Pai lätt hõlpsahe kasuma, vaia õnnõ ossakõsõ' maa sisse tsurmi' ja kasus joudsahe. Paiuossakõisist saat korvõ kuta', pia-ai ostma värnilitsi plastmassist korvõ ja anomit.

Paiu kuur om arstirohost – timäh om salitsiini. No' tetäs kunstligult atsetüülsalitsiül-

hapõt vai aspiriini, a mõnõ' soovtasõ' noki' paiu kasvatõt ruuht. Paiu koorõga' saat langa ja rõivast paina' ja nahka parki'.

Meele kõigilõ omma' tutva paiuurba' ja urbõpäiv – urvakõsõ' toova' keväjä ja urbõpäiv tuu piagi' ello pidoao'.

Ilosa' paiu' paistusõ' kavvõ, ku mõistat kaia' ja tähele panda'. Pai olõki-i prosta puu, tä om mi vanavanõmbidõ eloh olnu' tähtsä ja ilma timäldä' jäänü' mõnõki' asä' tegemäldä' ja olõmalda'. Paiu pereh om suur ja lağa, arvatas olõvat pia 20 paiuliiki. Setomaa lähkoh Moostõh kasus hõpõremmelgas, tä om kõgõ jämehep, midä tiidäs – 0,8 m.

Paiu' kasusõ' ruttu, a näide igä om lühkõkõnõ. Huvi peräst võit paia otsi' ja imehtellä', õt ku korgit, ku jämehit ja ku haralitsi näid om olõmah.

LAATSI LEIVO: Õgal puul või ohtlik olla, a kõgõ tähtsamb om hindä kimmäs miil

Veidõ inne võitlusõ alostust nägemäldä vaidlasõ koroonahaigusõga tull' Iraagi missioonilt tagasi Setomaalt Verskast peri nuur sõaväelanõ ja Kuperjanovi JVP jalaväe kompanii rühmäülemb Laatsi Leivo. Uma tegemiisist nii sõaväelasõ ku õdagujuhina oll' tä nõuh inne mõtsaoppusõlõ minekit Setomaa aolehele kõnõlõma.

REIMANNI NELE

Leivo, olõt peri Verskast, lat-sõpõlvõkodo ja kuul omma' õks vanah paigah. A kohe koolitii edesi veie ja mis tougas sõaväelasõ elokutsõt valima?

Mullõ hindäle paistus, õt tähtsäs mõotajas om olnu kodokotusõ illos luudus. Peräst keskuuli lätsi Setomaa Valdu Liidu soovitusõga kõgõ-päält Eesti Maaülikuuli maastiguarhitektuuri opma, a säält joudsõ joba inne tuu eriala lõpõtamist Rāpinā aianduskuuli. 2011. aastagal pääle aianduskuuli lätsi aigu tiinmä Kuperjanovi JVP luurõkompaniie. Minno tunnistõdi hüäs aotiinjās ni pakuti vällä, õt ma võinu' naada' joba elokutsõ-lisõs sõaväelasõs. Edimält ütli kõrraga ei, a mu elosaatust mõõf hüä sõbra nali: mu nime and' üles tõõnõ kaasvõitlõja. Umma otsust olõ-i täämbäd-seni kahitsõnu, 2015. aastagal lõpõti kaitsõvāe lahingukooli ja mul om vanõmballohvitsee-ri avvuastõ. Mu kae alt om läbi käinü' ka hulga Verska poissa.

Sagõhõhe kõnõldas, õt üleskasuminõ väikoh maa-kotusõh jätt noorõ inemisõ nigu parembist võimaluisist ilma, a midä hüvvā and sääne latsõpõlv ello üteh?

Ma külh õi arva', õt väikoh kotusõh kasuminõ midägi ar' võtt. Innemb vastapite. Vähāmbāh paigah ja koolih jakkus noorilõ tähelepandmist rohkõmb. Täämbādses olõ ināmb ku kümme aastakka Eesti kaitsõvāeh nuuri aotiinj-it opanu ja ar' nānnü, õt maapoisi' tulõva' ināmbüsteparembahe toimõ, et omma' kukki-muudu kimmāmbā meelega.

Ku kiāki taht esi' sõaväelasõs naada', sis määne piāt olõma timä vaimnõ ja kihāline ettevalmistus?

Edimādsel kotusõl om kimmāhe vaimnõ ettevalmistus. Kihhā saa õgal aol parembas triini' ja jovvu vai vastapidā-vüse nõtminõ olõ-i nivõrra keerolinõ. Hulga keerolidsõmb om vaimnõ ettevalmistus ja ma looda, õt aoga naatas tuust viil parembahe arvo saama. Ettevalmistusõ man omma' tähtsā' hindātiidlik distsipliin ja tiidlik esihindā võimidõ ületāmine. Nii näütuses tull' mul 2015. aastagal, täpselt päiv pääle Seto kuningriiki, koh ma

Laatsi Leivo õdagujuhina Kuperjanovi JVP aastapäävā pidol.

veie läbi vägimehe võistlust, viil üts vägitego tetä'. Meil sõavāeh peetās ütes rassõmbas admiral Pitkalõ pühendet patrullvõistlust. Nelä päävāga kokko saie maada' vaest 8 tunni ja GPSi perrā tull' 20 kg varustusõga läbi kävvü' 195 kilomeetrit. Tuu võistlus jääs kimmāhe mu pingutuisi TOP 5 sisse ja tasos mi nelä liikmõga võistkunnalõ oll' edimāne kotus.

Midä piāt mõistma õga välississioonilõ minejā?

Iraagi missioonilt tulli tagasi soo aasta alostusõh. Kiā taht välississioonilõ saia', piāt täütmä hulga etteantu' normõ, ingliso keele mõistminõ olgu' tasõmõl ALCP, teenistuseh tulõ olla' iihkujos ja määndsiti-ki kaibuisi tohe-i olla' ka välāpuult teenistüst. A kõgõ tähtsāmb om, et elokaaslanõ om missioonilõ minekiga nõuh.

Kuismuudu hinnāst kait-sa', ku elo om ohoh, ja kas omgi võimalik hinnāst tuu jaost ette valmista'?

Nigu mi kõik tiiāmi, vōi õgal puul ohtlik olla'. Ma esi' tun-nõ missioonilõ minneh, õt säält piās olõma kukki tõistmuudu ku mu õgapāävādsen teenis-tuseh. Mu otsust mõoti' kuk-kivõrra nii hüā palgavõimalus ku huvi esi' nātā', kuismuudu eletās ja treenitās paigah, koh surm ja sõda omma' õgapāāvādsen nii sõamiili ku elānikõ jaost.

Aokirāndüse abiga saie' ka kohaligu' tiidā', õt Seto-

maalt peri nuur miis om missioonil Iraagih. Määnd-sit tüü-ülesandit säält pidit täütmä?

Pidi triinmä Iraagi piirivalvõ üksüsi: opsimi meditsiini ja eri relvasüsteeme, teimi tak-tikaoppust. Mi hindā etteval-mistus käve Taani kuningligu armee man. Iraagih oll' põ-nõv kogõmus oppusõ läbiviiminõ araabia keele tõlgi abiga. Tegemist õs olõ' nuuri pois-saga, a miihiga 25. koon' 60. eloaastaga vaihõl. USA sõa-väebaas, koh kuus kuud ellimi, om Iraagi kõgõ suurõmb ja kõgõ parembahe julgõstõt baas. Tiidse joba inne minekit, õt USA baasõ om säält varram-bagi pommitõt. Ettevalmistust säändsens asās om inne keeru-linõ tetä', a triini' saa oskust rahuligus jääi'.

Setomaa lehe lugõja taht kimmāhe tiidā', kuismuudu tuu õhurunnāku sõaväebaa-sih üle ellit?

Tulli trennist ja käve mõsk-mah ni päält tuud lätsi kõrraga punkrihe. Kaitsõs olli' punkri' tettü' õgalõ poolõ, õt võima-ligu oho kõrral saanu' kipõst-õ varjo minnā'. Kõgõ hullõmb om lihtsal sõamehel sääne vōimõtusõ tunnõh, selle õt kaud-tulõ relvi vasta saa-i midägi tetä'.

Tõõsõl kõrral anti võima-ligust rünnākust sõaväebaa-silõ tiidā' viimādsel minotil ja meid viidi kipõstõ baasist väl-lä. Mu kõrd postil olla' õs olõ', lätsi joba magama, a vaival-t 20 minotit ildamba herāsi vib-ratsiooni ja kõva plahvatusõ

Erākogo pilt

pääle. Ku silmā' vallalõ teie, näie kõrraga kattõ raketti üle pää lindamah. Kõvvo plahva-tuisi oll' nii nātā' ku esiki tun-da', oll' rassõ arvo saia', määne kotus lõõgi saie. Pääle uudissit aokirāndüseh lāts mu telehvon muidoki verevās, a vōlsstiatidõ oho peräst takistõdi inerneti kasutamist.

Missioonil kotost kavvõh kuldu piä säidse kuud. Mis oll' säält Eestiga võrrõldõh tõistmuudu – ilm, söõgi', tõistsugumanõ elovis?

Kõgõ ināmb saimi imehtā' kohalikkõ iraagi miihi, kedā meil triini' tull'. Uma tahtmi-sõga eri mængõ mængi' tulõti' nā miilde innembā 15-aasta-katsi poiskõisi ku täüskasunu' miihi. Pannimi kah uma' pii-ri' paika, õt meil omma' uma' kombõ'. Olõ-i moodus miihi vaihõl suud anda' ja käest kinni kävvü'. A loomuligult tull' valmis olla', õt hummogu taht kiāki teretuses pösõ päāle musi tetä'. No mullõ sääne asi probleemis õs saa' – suu-rõmb jago oll' lühko kasvuga ja mullõ suud andma lihtsalt õs künnü'.

Ilmast olõ-i mõtõht kõnõl-dagi. Vällākannahtamalda kuumus päävāl, nii õt oppui-si teimi üüse. Miilde jāie viil kokkosaaminõ kaitsõministri Jüri Luigõ ja kaitsõvāe juhata-ja kindralmajor Martin Here-miga. Vahepiātuseh Kuveidih ollimi nātāl aigu ja sis ellimi ka sõaväebaa-sih. Tuu baas oll' mi umaga võrrõldõh nigu peris umaette liin, koh olli' esiki' basseini', kino' ja kohvigu'.

Laulu- ja tandsupidol „Minu arm“ ku tandsurühmä Siisik tandsja.

Erākogo pilt

Laatsi Leivot tundas ka ku õgasugumatsi kokkosaami-si ja pidodõ vidājāt ni õda-gujuhti. Kuismuudu edimält hoimasõvõitu rahvast ello herätā' ja tetā' nii, õt kõigil om pidol hüā olla'?

Pito tii-i kunagi õdagujuht, a õks pidolisõ' esi'. Tarviligu' omma' külh publiku siäst mär-kuandmisõ', õt mis miildüs ja midä oodõtas. Hüā pido juht-minõ käü suurõlt jaolt impro-visatsiooni perrā. Kõgõ roh-kõmb nõtva' tujo korgõmba-he kotusõpāäl sündünü' nal' a', a noid piāt mõistma õigõt muudu ar kasuta'. Kaitsõvāeh om sääne üteliis: plaan om kimmās nii kavva, ku käü edi-māne pauk, a edesi tulõ olla' paindlik. Mu jaos käü edimāne pauk ar' lava päāle minneh ja ka hoimadsõvõitu publiku-ga om lihtsa, selle õt näide tujo saa jo õnnõ parembas minnā'.

Poiskõsõiāh tull' sagõhõhe esinemāh kävvü'. Verska om väikene kotus, koh kõik tund-va' kõiki, ja ku jälki esinemā kutsuti, sis keerolinõ oll' ar üteldā'. Nii saiegi hindāle joba kooliaol tüükotusõ, käve katõl päävāl nādālih õdagujuhis Verska sanatooriumi ja ütël päävāl talomuseumi. Õnnõs oll' mul ka kats kimmāst toe-tajat: imā Riina ja loomuligult suurõperāne oppaja Hoidmet-sa Ilme.

Kas säändsist kogõmui-sist om kassu olnu' ka täämbādsen ammõtih?

Mõistminõ inemiisiga suhõlda' ja hüā kõnnõoskus

omma' oppaja tüü man kindla-he väega tarviliigu'. Ku om häid mõttit vai esiki kogõmuisi, a õi julgõ' vai õi mõista' noid edesi anda', sis olõ-i tuust, midä olõt varramba tennü, suurt midägi kassu.

Olõ uma teenistuse aol olnu õdagujuhis Kuperjanovi JVP aastapäāvapidol ja mitu kõr-da om kutsut juhtma Tartohe kadette balli. A teenistuskohustuisi ja perre kõrvalt jää-i kõgõ jaost ināmb aigu.

Olõt uma vannusõ poo-lõst säändsēh eloiāh, koh hulga om viil iih. A ku kõr-ras taadõ kaia', sis määndsē omma' olnu' kõgõ keerolidsõmba' ja õnnõligumba' ao'?

Kõgõ keerolidsõmb aig oll' kimmāhe kooliaig, oppi' mullõ ku ütele püsümāldā poiskõsõlõ väega õs miildü'. Kõgõ õnnõ-ligumb aig alās 2015. aasta-gal, ku mullõ sündü tütär Miia Loreen, ja tuu püsüs niimuudu täämbādseni.

Kõnõlõmi lõpõtusõs veid-kene perreelost, inemiisist, kiā' sõamiist kimmāhe kõgõ ināmb kodo oodi'.

Piä katõssa kuud olli Ees-tist kavvõh ja vaival't tagasi joudnu, tull' koroonaaig kõrraga päāle. Süāimest om kahõ, õt vanõmbidõkotõh olõ vähā saanu kävvü'. Mu õnnõs om mu kõgõ suurõmb fānn Miia Loreen mullõ toes. A hüā om uma elokaaslasõ Karolini-ga ütehkuuh olla' ja õt nivõr-ra kavva aigu ar' olõ olnu, sis taha kodotõie tegemisõga tälle ka hüvvāmiilt tetä'.

Kuis vanast tõvõdõ vasta api saadi

NASSARI ELVI

Õgapäävatsidõ haigustõ vasta avit päämätselt jumalasõna, paastminõ, ristivesi ja sannah käüminõ. Hindä hoitminõ muidogi kah. Vüüdkki kanda-s ümbre kihä õnnõ tuu peräst, õt rõiva' kimmält püüsi', a sälä arvinnütamisõ vasta. Halusa kotusõ ümbre köüde-ti verrev villanõ lang. Määd-se haava pääle panti küdset sipul, tuu tõmmaš mädä vällä. Ku kiäki hindäle kätte lõigaš, panti pääle härmävidäjä võrku. Mõnõ nahahaigusõ vasta, nigu sammaspuul, pidi avtamma „akna higo“ (akna viirihe kogonu tummõ nõlõmuudu ainõ') pääle määrminõ. Lõikamis- vai pitsümishaava halvast minemisõ iist kaitš haava pääle kusõminõ vai kusõlapi pandminõ. Päähalu vasta palotõdi linasiimnit ja tuu tuhk panti sängüpad'a sisse.

Hüäst liigöstõrohost peeti hussiviina: huss nõstõti pude-lahe viina sisse – õkva elosana ja üteh tüküh – ja hoiõti säääl, kooni ar' lagosi. Tuuga sis määrti, vahel võeti tšuat sisse kah. Petserist Lõokõsõ Milde kõnõli, õt timä esäl Andrel õll kõõ hussiviinaga putel kotoh käeperrä. Veiga hüäst peeti ka mehilästaro vaiku, nii pääle määrmisõst ku sissevõtmisõst. Vaiku võeti 30 grammi 100 grammi piiretuse kotsilõ. Ruuh õll valmis sis, ku õll piiretuse sisse ar' „sulanu“. Ruuht võeti lämmä piimä vai poolõ klaasi magusa tsäiga kol' vuuri pääväh inne süüki.

Hüäst peeti ka aadrilaskmist – kupo pandmist. Võõpo kandih kõnõldi, õt kats vuuri aastah käve sinnä' Petseri puult üts kupolaskja. Vanast võeti külmähüse vasta ka liikvat vai määrti tuuga haigõtkotust. Mu hindä esägi, kiä tuudi 18-aastasõna sõast kufa kõtutõvõga kodo kuulma, sai liikvaga tervest. Mu lellä jutu perrä imäkene – mu vanaimä – hirmsa tiidäsaamisõ pääle ikk ja murõh, a lell võtt' salahuusi imä liikvapudela, vali õga

päiv velele nabamulku tsilgakõsõ, pallõl' süämešt: „Velekene, koolku-i vil ar'“. Abi sai arvada' liikvast ni palvist – mu esä kuuli hoobis 58 aastat ildampa!

Rahvaarstõst

Vanast peläti kurja silmä ja nõidmist. Tuu õll' ka muil rahvil nii, olõ-s setodõl õnnõ. Ku seto' pelksi' tumõhit mustõ-pruunõ silmi, sis türgü rahva' sinitsit. Šooni aoni saa idamaalt osta' kaitsmisasju (talismanõ), koh pääl sinine silm. „Tä kai su pääle kuřastõ,“ ülti, ku arvati, õt kiäki võhl ineminõ õll' kinkõgi kadõhusõst ar' kaetanu. Kukki tõõnõkõrd vaest ineminõ kaeki-s kuřa silmäga, a arvati, õt mõnõ inemisõ silm õll' sääne, õt mõiu õks tõõsõlõ halvastõ. Api soovtõdi kufa silmä vasta otsi' posija mant, tuu sis lugi sõnno ja puhk suula pääle. Suurõ-Rõsna küläh elänü vanal aol üts posija Ann ja ku õll' paisõ' vai mõni muu nahaviga, tull' üteh võtta' rasva, võidu vai kuurt ni minnä' Anne mano. Tuu puhaskõli ja pobisi kraamilõ sõnno pääle, hill' okõistõ, õt haigõ kuulõsi-i, muido olnu-s sõnnol väke.

Api saadi ka tasomisõst-vaotamisõst (massiirmisõst). Pia 100 aastakka tagasi om Mannineni Ilmar pildistänü Helbi küläh lauluimmä Miku Odet, kiä õll' hüä soonõtasõja. Velna küläh elänü vil 1970. aastil Saare Nati, kiä mõist' kimmähe tasso', ar võtta' hambahal-lu ni tiidse ka arstmissõnno. Ka Kirvese Mannit peeti hüäst tasojast.

Üts kuulsampi rahvaarstõtasõjit õll' ka Verska kandih tuntu Laossina Jaan, kiä kuuli kohki 1970ndidõ algusõh. Tiidä' om, õt määndsitki sõnno vai ütlemiisi Jaan tasomisõ man õs tarvida'. Hädäliisi olõvat timä man tuulaiga käünü kogoni Moskvast, Leningraadist ni Odessast. Rahvasuu kõnõlõs, õt ütevoori olõvat timä mano tuud üts poolõldõ ar' hālbāhūnū vinne miis. Jaan võtt' tuu hindä mano elä-

mä ja nakaš õga päiv tasõma. Katõ kuu peräst õll' miis jal käümä naanu. Inne tasomist kai Jaan õks inemisõ läbi. Ku näkk ar', õt timä api anda' saa-i, sis nakaki-s pruumma. Rahvas kõnõli, õt Jaanil olnu nigu määne vägi kässi seeh, mia vere käümä pand'. Marks Taarka Podmotsa küläst kõnõli, õt ku Jaan õll' tedä puultõist tunni kergelt klopmisõga tasõnu, sis kõik kihä sai nigu elektrit täüs, peräst olnu hüä kerge olla'. Tuud tasomist pidi tundma, õgaüts mõistaki-s õigit suuni üles lõüdä'. Jaan õll' ka tütrele nuu' kunsti' edesi opanu, a tütar üteli, õt veiga ras-sõ tüü – õga viietõistkümne minudi takast õll' timäl tahtminõ puhada'.

Kats kurja haigust – lindva ja halltõbi

Lindva-haigust peeti vanast mõnõ tikõ inemisõ saadõt nõianoolõst. Ku lehm jäi haigõst, ülti, õt lindva lei ar'. Elläi sattõ sis tuu küle pääle, kost lindva õll' sisse lānnū, piuta, ja tuu kül, kost lindva sisse läts, lei verevāst. Hädä vasta sai api õnnõ sõnnoga. Kutsti sis küläst määne posija appi. Arvati, õt ku lindva jo süämešt läbi linnaš, olõ-s ināmb midāgi tetä'. Ku ineminõ ākiliste süāmerabandusõ sai, sis ka arvati, õt lindva lei läbi. Kõnõldi ka ütest ravitsõmisvõttõst, mia posija õll' andnu lindva saanu elājāle: pudelahe tull' siä-

dä' pakk pärmī, petersellitsäid, poodiolt ja alla 6-aastatsõ lat-sõ sitta. Kas tuu ka elājät avit, olõ-i tiidä'.

Lindvast peeti ka mitmit tõisi ākiliste tulnu' haigusi vai nõidmiisi. Üts paaba kõnõli, õt timä tsialõ tull' lindva mano nii, õt elläi nakaš tahrā pite tsõõri juuskma ni hinnāst vastā sainu peslemmä. Peräst tull' vällä, õt olõki-s lindva, tsiga õll' määndsegi veresoonõ lah-kõmisõ peräst pūmmest jää-nū. Kõrra jal sõitnu üts miis hobõsõga laato, tii pääl tullu vasta mustõh rõivih paaba. Lānnū müüdä, a arvada' tennū määndsegi nõiakunsti, selle õt ütevooriga olnu hobõsõl edepuul säääl, koh tagapuul om, ni üts jalg olnu kogoni vällä käändünū. Avida-s muud, ku tull' posija kutsu', kiä elājät tasosi, sõna' pääle lugi ja elājā haigõ kotusõ olõtuustiga kinni mähās.

Kõnõldi ka halltõvõst. Parhillatsõl aol arvatas tuu malaaria (midä õll' vanast Eestihki) olõvat. Halltõbi tull' palaviku ja külmävārinidõga ināmbüiste üüsidõ. Üts tüdro-kõnõ kõõ kaibaš, õt näge, ku hall tulõ läbi saina. Imä nāe-s midāgi, a näkk, õt õgavoori nakas lats vābisõmma ni vaiv-lõmma. Võõpo küläh jal õll' ka üts tütarlats, Anne-nimelinõ, olnu veiga pōdurakõnõ, selle õt painaja vai halltõbi käünü kõõ pääl. Kõrra, ku tüdrokõnõ õll' laka pääle magama lānnū, kuuld', õt kiäki tulõ hillõkõis-

tõ redelit pite üles. Õll' olnu seto rõivih tütrik, kiä hõiganu: „Anne, koh sa olõt?“ Nānnū Anne ar' ja lammõnu timāle pääle ja pitstānū nii, õt hingādä' olnu rassõ. Õnnõ sis, ku Anne naanu jumalat pallõmma, vaonu võõras tütrik, rassõ nigu hainaruga, timä päält ar'. Või ka olla', õt tuu kaehus võidsõ tulla' korgõst palavikust. Halltõvõ vasta arvati api olõvat tuust, ku tetä' linnost kolmõ sõlmõga piitsk (ruusk) ja sis ku hall tulõ lakaredelit pite ülest, sis tulõ piidsaga üts vuur iiskāsilde lüvvä'. Sis olõvat olnu kuulta', ku kollin lātt redelit pite alla. Kattõ vuuri tohi-s kogõmalda lüvvä', muidõ tulõvat haigus tagasi.

Rahvaarstist õll' api

Tuu õll' 1987. aastal, ku ma olli 30-aastanõ ja ultrahelüga uurminõ näüdās määnestki vika. Saadõti haigõmajja, a lõiku-sõlõ sai järekõrda pite uutõh. Pujakõnõ õll' mul tuulaiga 3-aastanõ ja murõh suur. Johtu meheimāga kõnõlõmma ni tuu kamand' minno: „Lāāmi Kaika Laine mano, tuu õks avitas!“ Meheimä tüüt Võro polikliinikuh halastajaõena ni tund-sõ Lainet, kuna rahvaarst käve säääl ummilõ hātīlõ api otsmah. Kaika „nõid“ jātft mullõ vastakatsõ tundõ: pāārātt pāāh ni põll iih nigu õks talonaa-sel, istõ kõõgih tabureti pāāl ja kõnõli võro keeleh, a nägo ja kaeminõ õll' sääne... kuigi vei-

ga tõistmuudu. Kaiõ sis minno ni nakaš küüsimä. Mu ämmā-kõnõ tsusaš mi jutulõ vahelõ: „Timä, nuur ja kooltõt ineminõ, õks usu-i sukugi säändsehe arstmistõ.“ „Mille sis usu-i?“ küüsse Laine. Mõista-s ma midāgi vasta üldä', hābü ka sai. Laine tõi sis tõõsõst tarõst raamadū, koh kirāh, õt kiä' omma' timā man käünū' ni api saanu'. Sāāl õll' inemiisilt pallõ tehnamissõnno. Tohtõrdamisõst õll' mul üteh võet määnegi verrev vein (viina ma õs juu'), minkõlõ kuulus rahvaarst sis tõõsõh tarõh sõna' pääle lugi. Oppusõ sai ka üteh: õga päiv tull' tuud veidõ juvva' ni peräst putel maaha matta'.

Lāts müüdä paar-kol' nādālit ni tullgi haigõmajja minegi aig kätte. Sāāl tetti vahtsõlt uuringu'. Arst pōōrahūt pikālt mu kōtu pāāl ultrahelū massina lohvi ja küüsse tükū ao peräst: „Mis teil peab siin olema?“ Ma tei vasta, õt saatõkirā pāāl om kõik jo üles mārgit. „Ma ei leia siit [mu kōtust] küll midagi!“ hõigaš arst. Mul sai kogoni hüā miil. Seledi sis arstilõ, koh ma api otsmah käve ja jutu lõpu ütli, õt näet, tuu rahvaarsti ravi lātski kōrda. Minkõgi peräst tohtri mukka üteh rōõmusta-s. Sai hoobis pahatsõst. Kārāhūt, õt mis ma sis ültse tulõ näide mano, ku käü õga-sugu posijit pite. Ma panõ-s tuud pahandamist tāhelegi, selle õt süā õll' rōõmu täüs – haigus õll' ar' kaonu ja minno kirotõdi haigõmajast vällä.

Miku Ode
tasomah.

Mannineni Ilmari
pilt ERMi kogost

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyllle@gmail.com

Toimõtaja (lisalett Vahtsõtt Vallah) Tammõ Ulvi, tel 522 0661, e-post: ulvi.tamm@setomaa.ee

Viljuse Karin, tel 796 4608, e-post: karin.viljus@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Õio

Külesäädmine Lõõpri Priit

Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külvikū Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Õio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjā: Printall AS

Lehe ilumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalette Vahtsõtt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiyllle@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': karin.viljus@setomaa.ee

Tāhtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Koroonaviirusega seonduvast Eestis ja Setomaa vallas

Vabariigi Valitsus kuulutas 12. märtsil seoses koroonaviiruse haiguse pandeemilise levikuga maailmas ja viiruse tõenäolise Eesti-sisese leviku laienemisega välja eriolukorra, mis algelt pidi kestma 1. maini. 24. aprillil pikendas valitsus eriolukorda **17. maini** (kaasa arvatud).

Olulisemad eriolukorras rakendatavad meetmed

Piirid

- Eestisse sisenemisel kehtivad nii sise- kui ka välispiiri ületamisel ajutised piirangud. Sisepiiril on riiki sisenemisel ajutiselt taaskehtestatud piirikontroll ning riigipiiri valvamine.
- Eestisse saabunud inimestele kehtib 14-päevane liikumisvabaduse piirang, mille jooksul on keelatud lahkuda elu- või püsivast viibimiskohast. Saared
- Keelatud on Saaremaa, Hiiumaa, Vormsi, Ruhnu, Kihnu ja Muhu valla ning Manija saare territooriumile sisenemine ja sealt väljumine.

Asutused

- Hoolekandeaasutustes ja haiglates, aga ka kinnipidamisasutustes kehtib külastuskeeld.
- Ööpäevaringsel erihooldus-teenusel ja üldhooldusteenusel viibivad inimesed ei tohi kuni eriolukorra lõppemiseni hoolekandeaasutuse territooriumilt lahkuda. Hoolekandeaasutuses viibivatel inimestel, kellel on diagnoositud COVID-19 haigust põhjustav koroonaviirus, on keelatud igasugune kokkupuude teiste inimestega, välja arvatud hoolekandeaasutuse töötajate ja meditsiinitöötajatega.

Avalikud kohad

- Avalikus kohas viibimisel kehtib 2+2 reegel: üheskoos tohib liikuda kuni kaks inimest ning teistega tuleb hoida vähemalt kahemeetrist vahemaad.
- Keelatud on kõik avalikud kogunemised, kinoseansid, üritused ööklubides, etendused, kontserdid ja konverentsid ning spordi- ja liikumisüritused. Samuti on keelatud muuseumide ja muude näitusasutuste külastamine.
- Viibimiskeeld kehtib avalikuks kasutamiseks mõeldud spordisaalides, jõusaalides, saunades, spaades, spordiklubides, basseinides, veekeskus-

tes, ujulates, päevakeskustes, kasiinodes ja mänguautomaatide saalides, vesipiibukohvikutes, meelelahutus- ja lõbususasutustes (sh nt keegli, bowlingu- ja piljardisaalides ning täiskasvanute klubides) ja laste mängutubades.

- Liikumisvabadust on piiratud ka kaubanduskeskustes. Kaubanduskeskuses võivad avatuks jääda toidukauplused, apteegid, kauplused, kus müüakse või laenutatakse abivahendeid ja meditsiiniseadmeid, samuti pangakontorid, telekommunikatsiooniettevõtte müügikohad, pakiautomaadid, postkontorid ja toitlustusasutused, kus toimub üksnes toidu kaasamüük. Avatuks jäänud müügi- ja teenindussaalid peavad olema varustatud desinfitseerimisvahenditega ning seal tohib viibida või ringi liikuda kas üksi või kahekesi, hoides teistega vähemalt kahemeetrist vahemaad.
- Kella 22-st kehtib liikumisvabaduse piirang ja viibimiskeeld toitlustusasutustes, sh restoranides, kohvikutes ja baarides.
- Kuni eriolukorra lõppemiseni on kella 22–10 riigis tervikuna peatatud alkoholse joo- gi jaemüügi õigus.

Haridus

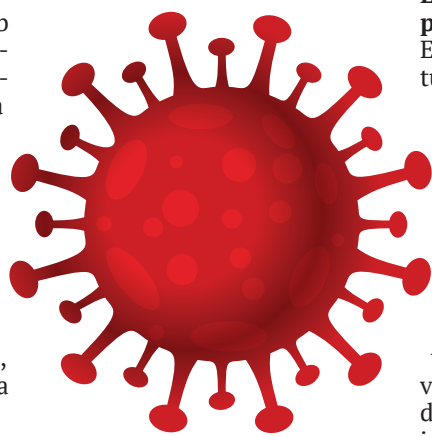
- Õppeasutustes on peatatud tavapärase õppetöö ja viidud see üle kaugõppele. Koduõppe saab lõpetada üksnes siis, kui olukord riigis on turvaline ja nakkusoht taandunud. Kui see tingimus on täidetud, lõpetatakse koduõpe 15. mail, kuid ka siis tuleb õppetöös järgida kehtivaid liikumis- ja kogunemispiiranguid.
- Peatatud on huvitegevus ja huvihariduse andmine, välja arvatud, kui see on võimalik kaugõppele. Samuti on peatatud avatud noortekeskuste ja noortelaagrite tegevus.
- Peatatud on ka mootorsõidukijuhi koolituse, autojuhi koolituse ja ohtlikku veost vedava autojuhi koolituse korralda-

mine, kui seda pole võimalik teha kaugõppele, simulaatoril või distantsi hoidmist võimaldavate vahendite abil.

- Lasteaia ja muu lastehoiukoha lahtioleku ja töökorralduse üle otsustab selle pidaja.

Muu

- Inimesed, kellel on diagnoositud COVID-19 haigust põhjustav koroonaviirus, ei tohi alates diagnoosimisest kuni tervenemiseni kodust lahkuda. Piirang kehtib ka nendega koos elavatele või samas elukohas püsivalt viibivatele inimestele.
- Samuti kehtivad liikumispiirangud nakatunutele, kes kasutavad varjupaiga või turvakodu teenust, ning neile varjupaigas või turvakodus viibijatele, kellel on olnud nakatunuga vahetu kontakt.

Kehtivate piirangute leevendamine

Eriolukorra valitsuskomisjon teatas 22. aprillil, et eriolukorras kehtivaid piiranguid hakatakse leevendada samade kaupade teatud tingimustel täitmisel, kui kokkulepitud mõõdikud seda võimaldavad. Valitsuskomisjon hakkab piirangute leevendamist koostöös teadlaste ja ekspertidega üle vaatama kord nädalas.

21. aprillil alustati plaanilise ravi järkjärgulise avamisega. Kui mõõdikud võimaldavad, avatakse **15. maist** koolid nii, et gümnasistid saavad eksamiteks valmistuda ning õpilased, kes seda vajavad, saavad tulla tugiõppele.

Lisaks on esimesteks samadeks planeeritud muuseumide ja huvihariduse ning

sporditreeningute avamine vabas õhus. Samuti perekonnaseisutoimingute piiratud tingimustes läbiviimine. Järgmisena poodide ja osa teenuste piiratud ulatuses avamine kaubanduskeskustes.

Täpsem info

Häirekeskuse infotelefon 1247 (välismaalt helistades +372 600 1247) jagab teavet koroonaviiruse leviku ja eriolukorra kohta. Infotelefon 1247 pakub elanikkonnale ka psühholoogilist esmaabi. Telefon töötab ööpäev läbi kolmes keeles (eesti, vene, inglise) ja on helistajatele tasuta. Sellelt numbrilt ei saa meditsiinalast konsultatsiooni. **Tervise-nõu küsige numbrilt 1220, kus kõnele vastavad meditsiinväljaõppega inimesed.**

Eakatel on soovitatav poeskäimist pigem vältida Eakad on viirushaigustele vastuvõtlikumad ning nende tervise hoidmiseks ja liigsete riskide võtmisest hoidumiseks tuleks eakatel poes ja apteegis käimist pigem vältida ning paluda selleks appi näiteks nooremaid lähedasi või omavalitsuse sotsiaaltöötaja.

Kui poeskäik on siiski vältimatu, tuleks see ette võtta võimalikult harva. Kui poodi minna, teha ostud kiirelt ja läbimõeldult, teistega lähikontakti vältides ning poest lahkudes end mitte teistega jutustama unustades. Iga-sugune suurem rahvahulk ja hetk tähelepanematust teistega distantsi hoidmisel võib tuua olukorra, kus luuakse soodne võimalus viiruse levikuks ja enamate inimeste nakatumiseks.

Terviseamet hoiatab pettuste eest

Viiruste levikuga koos levivad ka hirmud ja ärevus. Seda kasutavad ära kelmid, kes proovivad heausklikke inimestele müüa erinevaid teste ja tooteid, mis lubavad viirust tuvastada või ära hoida.

Levinud on petturite kõned, milles pakutakse Terviseameti või Tervise Arengu Instituudi nimel raha eest koduseid teste viiruse tuvastamiseks. **Kõik sellised kõned on libakõned, mida tasub ignoreerida. Riigiasutused ei müü kunagi midagi telefoni teel.** Ühtlasi tuleb meelde, et praegu ei ole olemas ühtegi usaldusväärset kodust testi COVID-19 tuvastamiseks.

Proovitate müüa ka libaravimeid. Üks levinumaid pakumisi on umeravim, mis lubab anda viiruse eest paaritunnise kaitseefekti, asendades see-ga maski. Tuleb meelde, et kui pakutakse midagi, mis tundub liiga hea, et tõsi olla, on suure tõenäosusega tegemist pettusega.

Palume jagada hoiatust oma eakate lähedastega, kes on tih-ti petturite sihtmärjiks.

Räpina Haigla alustas 20. aprillist plaaniliste haigete vastuvõttu

Austatud patsiendid! Seoses koroonaviiruse leviku ohuga palume järgida järgnevaid juhiseid! Alltoodud tegevused on vajalikud eelkõige **SINU** enda tervise huvides!

Eriarsti (kirurg, silmaarst, hambaarst, jne)

vastuvõtule pöördudes käitu järgmiselt:

- KINDLASTI** registreeri ennast arsti vastuvõtule telefonil 799 9244;
- ära tule kohale enne vastuvõttu rohkem kui 10 minutit;
- ENNE HOONESSE SISENEMIST PANE ETTE KAITSEMASK** (kui Sul maski ei ole, siis saab seda osta apteegist);
- PÕÖRDU **KINDLASTI** registratuuri, kus mõõdame Sinu kehatemperatuuri (mittekontaktset) ning täidame infodeklaratsiooni (mõlemal, st patsiendil kui ka saatjal);
- oota ARSTI või ÕE kutset** kabineti ukse taga;
- pärast vastuvõttu lahu hoones!

Vabandame tekkinud ebamugavuste pärast, kuid eeltoodud tegevus on vajalik SINU ja SINU kaasmaalaste tervise huvides.

AS Räpina Haigla

ODONTALIA Värska hambaravikabinet avab ukseid ja alustab Terviseameti nõudeid järgides nii plaanilist kui ka erakorralist hambaravi alates 4. maist.

ODONTALIA Värska hambaravikabinet on avatud esmaspäevast reedeni kella 9–16.

Ravijärjekorda saab registreeruda helistades telefonil 7114400 või kirjutades meili teel info@odontalia.ee. Kõigi patsientidega, kellel viiruspuhangu tõttu ajad tühistati, võetakse telefoni teel ühendust.

Rasedad ja alla 1-aastase lapse emad, kelle kõrgem hambaravihüvitis lõppes viiruspuhangu ajal, saavad hüvitise kasutamiseks ajapikenduse.

KAUNI KODU KONKURSS

Ootame kandidaate Setomaa valla 2020. aasta kauni kodu konkursile. Esita oma kodu või kodukülas naabri kaunis aed. Ootame vihjeid ka kortermajade, ühiskondlike objektide, ettevõtete kategoorias. Kandidaatide esitamise tähtaeg on 15. mai. Hinnatakse kodude ja objektide välisilmet.

Kauneid kodusid premeeritakse kolmes kategoorias:

1) põliskodud, suvekodud, talud; 2) seto kodud; 3) kortermajad, ühiskondlikud objektid, ettevõtted, ühistud, külaplatsid.

Olgem aktiivsed, märgakem kauneid kodusid ja objekte!

Ootame vihjeid vallavalitsuse üldmeilile vald@setomaa.ee või telefonil **5745 0133**, Erika Joonas.

Setomaa vald lõpetas massipiirangud pinnas- ja kruusakattega teedel

Seoses ilmastikuolude ja kohalike teede olukorra paranemisega on alates 20.04.2020 lõpetatud massipiirangud Setomaa valla pinnas- ja kruusakattega teedel. Samas jääb endiselt koormuspiirang kehtima nendel teedel, millele on paigaldatud koormust piiravad (313, 341) liikluskärgid koos lisateadetahvliga (891b).

Setomaa Vallavalitsuse 15.04.2020 korraldus nr 150

„Setomaa valla pinnas- ja kruusakattega teedel massipiirangu lõpetamine“ on kättesaadav Setomaa valla kodulehelt.

Täpsem info: Lauri Saar, Setomaa vallavalitsuse majandusspetsialist tel +37 252 04526, +37 279 64746. lauri.saar@setomaa.ee

Setomaa Vallavolikogu 26.03.2020 otsusega nr 9 algatati Sanatooriumi tee 4 detailplaneering 2,5 ha suurusel maa-alal ja jäeti algatamata keskkonnamõju strateegiline hindamine. Detailplaneering koostamise eesmärgiks on katastriüksuse jagamine, ehitusõiguste määramine ja maa sihtotstarbe muutmine. Moodustatakse kaks elamukrunti, planeeritav tegevus muudab kehtivas Värska valla üldplaneeringus näidatud metsamajandusmaa juhtotstarvet ning sellest tulenevalt on planeering üldplaneeringut muutev. Vastavate ametkondadelt laekunud seisukohtadele kavandatav tegevus olulist keskkonnamõju ei tekita ja keskkonnamõjude strateegilise hindamise läbiviimine ei ole vajalik. Planeeringu algataja ja kehtestaja on Setomaa Vallavolikogu, koostamise korraldaja on Setomaa Vallavalitsus. Otsusega on võimalik tutvuda Setomaa valla veebilehel.

Miljööväärtslike alade arendamise, säilitamise ja taastamise toetamine

Setomaa Vallavalitsus toetab miljööväärtslike alade säilitamist, taastamist ja arendamist teemaplaneeringuga „Setomaa kultuuripärand“ kehtestatud aladel.

Toetuse saamiseks tuleb esitada taotlus vallavalitsusele käesoleva aasta maikuu jooksul. Vastav blankett on leitav valla kodulehelt.

Toetust on õigus saada isikul, kes on „Setomaa kultuuripärandi“ teemaplaneeringuga kehtestatud miljööväärtsliku ala või selle osa omanik, õiguspärane valdaja või omab vastavaid volitusi.

TEADE

Endise Meremäe valla külates elavatel vallakodanikel, kes soovivad saada 2020. aastal tasuta killustikku, palume esitada vabas vormis avaldus Setomaa vallavalitsusele (kirjalikult Meremäe teenindus-punkti postkasti, aadressil Petseri tee 15 Meremäe küla Setomaa vald Võru maakond 65302 või e-posti aadressil vald@setomaa.ee) hiljemalt **1.06.2020. a.** Killustiku jagamisel on eelistatud ühiskondlikud objektid ja teed.

Täiendav info: majandusspetsialist Lauri Saar, tel 520 4526

Lihtsad poeskäigu reeglid, mis kaitsevad sind ja teisi

Külasta poodi üksi, ära võta lapsi kaasa

Hoia vähemalt meetrist vahemaad teiste külaliste ja kaupluse töötajatega

Desinfitseeri või pese käsi enne ja pärast poeskäiku

Mõtle eelnevalt ostud läbi, et poeskäik kulgeks kiiresti

Välgi haigena poe külastamist

Ära muretse, kaup jagub kõigile

Kas saame koroonajal hakkama?

Kohe pealkirjas toodud küsimusele vastan: „Jah, kindlasti saame hakkama!“ Praegune ülemaailmne kriis on kogu maailmas muutnud suhtumist enda ja teiste inimeste tervisesse. Kindlasti on praeguses olukorras suurema tähelepanu all eakamad inimesed. Selleks on ka Setomaa valla sotsiaaltöötajad valmis ning me oleme püüdnud vallas üles leida kõik abivajajad. Sellepärast on ka kogu riigis üleskutse, et kui märkad abivajajat, siis anna kindlasti sellest teada valla töötajatele. Sotsiaaltöötajad inimesi enam kauplustesse ei vii, vaid on valmis ise toidupakid komplekteerima ja inimesele toidupaki koju tooma. Ikka selleks, et vähendada kontakte. Kui lähiajal taastub jälle plaaniline ravi, siis on sotsiaaltöötajatel koormuse tõusu oodata. Valla hooldekodud Meremäel ja Mikitamäel panid varakult külastusele piirangud peale ja kõik hooldajad ja hooldatavad on terved püsinud. Rõõm kuulda!

Setomaa koolid on juba distantsõppega kohanenud ja õpetajatel on välja kujunemas omad õppetöö läbiviimise nipid. Kui koolide õpetajad alustasid varasemalt osalemist digioskuste täiendamise koolitustel, siis nüüd said nad endale ka tugeva praktika. Lapsevanema tuleb tõdeda, et koolitöö toimib ja lapsed kodus õpivad. Ootus on muidugi ka klassikaaslaste näha. Vald koostöös koolidega on taganud selle, et kõik lapsed saaksid kodus õppida ja neil oleks kodus vajalikul määral arvuteid ja netiühendust.

Otsusena tuli ka see, et ärajäänud koolilõuna asemel jagas vald õpilastele toidupakid. See on kõigile rõõmu toonud.

Lasteaiad on valmis lapsi vastu võtma, aga kuna koolilapsed on kodus, siis ka nende nooremad õed-vennad on kodus. Igale juhul on lasteaedades valmisolek kohe- selt ka kõikide rühmade avamiseks.

Kuidas valla otsustusmehhanismid toimivad? Kinnitan, et igasugused vajalikud koosolekud on kolinud internetti ja volikogu istungid ning komisjonid toimuvad Zoom keskkonnas ja vallavalitsuse koosolekud samuti Zoomis ja Teamsis. Vallavalitsus töötab enamuses kodukontorites, aga mitmed inimesed on ka valla- majas oma kabinetis tööl. Igapäevaselt saab vajadusel sotsiaaltöötajatega silmast silma näha vallamajades, aga pigem tuleb kontakte vältida.

Valla elanike arv on püsinud esimesel kolmel kuul stabiilsena ja rõõmu teeb nüüd juba 12 ilmakodaniku sünd!

Tavapärase elukorralduse juurde naasmine võtab veel aega ja maailm ei olegi enam endine. Selleks, et saaksime suvel ennast turvaliselt ja vabalt tunda, järgigem praegu kõiki reegleid, mis aitavad viiruse levikut takistada!

Olgem positiiv..., oi, ikka negatiivsed!

RAUL KUDRE, Setomaa vallavanem

Setomaa Vallavolikogu istung 26.03.2020 peeti veebikeskkonnas Zoom

- Muudeti Setomaa Vallavolikogu 29.03.2018 määrust nr 4 „Setomaa valla põhimäärus“ – lisati volikogu komisjoni e-koosolekut reguleerivad sätted.
- Otsustati, et perioodi eest 16. märtsist 2020 kuni eriolukorra lõppemiseni Setomaa valla koolieelse

- munitsipaallasteasutuste ja Värska Muusikakooli kulude katmiseks lastevanemate osalust ei nõuta.
- Muudeti Setomaa Vallavolikogu 25.10.2018 määrust nr 22 „Setomaa Muuseumid põhimäärus“ – muuseumi koosseisu arvati Värska Külustuskeskus.
- Muudeti Setomaa Vallavolikogu 29.11.2018

- otsust nr 58 „Setomaa Vallavalitsuse hallatava asutuse Setomaa Muuseumid struktuur“ – seoses Värska Külustuskeskuse valmimise ja kasutuselevõtmisega luuakse juurde 5,0 täiendavat ametikohta (muuseumi spetsialistid ja abipersonal).
- Toimus Setomaa valla

- jäätmehoolduseeskirja esimene lugemine.
- Kehtestati Värska sanatooriumi detailplaneering.
- Algatati Sanatooriumi tee 4 detailplaneeringu koostamine ning vastavalt eelhindangule otsustati jätta algatamata keskkonnamõju strateegiline hindamine.

Kehtestati Värska sanatooriumi detailplaneering

Setomaa Vallavolikogu kehtestas 26. märtsi otsusega nr 8 Setomaa vallas Väike-Rõnsa külas asuva Värska sanatooriumi detailplaneeringu, mille eesmärgiks on sanatooriumi

majutuskorpuse laiendamine. Detailplaneeringu elluviimiseks luuakse külastajatele täiendavaid ööbimisvõimalusi ning panustatakse kogu kompleksi uuendamisesse ja aren-

gusse ning sellega kaasnevalt luuakse uusi töökohti.

Planeeringulahenduses on ehituskeelvõõndi vähendamine majutuskorpuse laiendamiseks 30 meetrile Värska lahe

kaldast, vaba juurdepääs kaldale säilib ning säilib ka vaba liikumiskoridor loomadele. See ala on väikese loodusliku mitmekesisusega ja kaitsealuseid liike siin ei leitud.

Kagu-Eesti spetsialistide eluasemete toetusmeede

Kagu-Eesti spetsialistide eluasemete toetusmeede on välja töötatud ja viiakse ellu koostöös rahandusministeeriumi ning Kagu-Eesti kohalike omavalitsustega. Meetme rakendamise piirkonnad on Võru, Põlva ja Valga maakond. Kohaliku omavalitsuse ülesanne on toetuse andmise korraldamine oma territooriumil.

Toetuse andmise eesmärk on parandada Setomaa vallas elavate spetsialistide elamistingimusi, aidates seeläbi kaasa piirkonna majandusarengu oluliste spetsialistide

jäämisele ja tulemisele piirkonda. Programmist toetatakse spetsialistide eluasemete soetamist ja renoveerimist. Toetust saab taotleda füüsilise isik, kellel on kõrgharidus või kutsekeskharidus ja töökohtale vastav erialane väljaõpe või töökogemus ja kes töötab Kagu-Eestis tegutsevas ettevõttes. Taotleja brutotöötasu 01.01.2020 seisuga peab olema suurem taotlemisele eelnenud aasta Võru maakonna keskmisest brutotöötasust statistikaameti andmetel, s.o 1113 eurot. Toetuse saamise korral

peab eluruum olema vähemalt kolm aastat aruande kinnitamise kuupäevast arvates toetuse saaja omandis ning toetuse saaja alaline ja rahvastikutestregistrijärgne elukoht. Ühe eluaseme kohta saab programmist toetust küsida üks kord. Toetus ühe spetsialisti eluruumi kohta on kuni 67% projekti abikõlblikest kuludest, minimaalselt 5000 eurot ja maksimaalselt 10 000 eurot. Taotleja omafinantseering peab moodustama vähemalt 33% projekti kogumaksumusest. Kõigi eelduste kohaselt ava-

takse taotlusvoor mais/juunis 2020. Teade taotlusvooru avamise ja lõppemise kohta avaldatakse Setomaa lehes ja valla veebilehel. Täpsem info toetusprogrammi, taotlejale ja eluasemele esitatud nõuete ning taotlusvooru läbiviimise kohta, sh vajalikud taotlusvormid, tehakse kättesaadavaks valla kodulehel.

- Toetusmeetme kontaktisik: Margarita Kõdala, kantsleispetsialist, margarita.kodala@setomaa.ee, tel 796 4733

Eestis on käes tuleohtlik aeg

Päästeamet kehtestas alates 27. märtsist tuleohtliku aja kogu Eesti territooriumil. Tuleohtlikul ajal võib looduses tuld teha ainult selleks ettenähtud kohtades. Lõkke tegemisel nii metsas ja maastikul kui ka koduaias tuleb järgida tuleohutusnõudeid. Enne lõkke tegemist soovitame uurida kohaliku omavalitsuse õigusakte – tiheasustusalal võib olla lõkke tegemine keelatud või siis on määratud, mida lõkkes põletada tohib.

Tuld võib teha vaid vaikselt tuulega ja tuleb tähelepa-

nelikult jälgida, et sädemed ei lendaks põlevmaterjalidele. Lõkkekoht tuleb valida ohutusse kaugusesse hoonetest ja metsast. Lahtist tuld ei jäeta kunagi järelevalveta, sel lastakse lõpuni põleda, kustutatakse veega või summutatakse näiteks liivaga. Oluline on jälgida, et lõkkest ei saaks alguse kulu põlg.

Koroonaviiruse leviku tõttu kehtib Eestis praegu eriolukord ning inimestel on keelatud kogunemised. Liikuda tohib ainult oma perekonnaga, vältides teisi kontakte, või

maksimaalselt kahekaupa, jälgides seejuures, et distants teistega oleks vähemalt kaks meetrit. Eriolukorra nõudeid arvestades on mõistlik ka grillimine ja looduses ajaveetmine jätta tulevikku, kui piirangud on lõppenud.

Päästeamet tuletab meelde, et kulu põletamine on keelatud aastaringelt!

Täpsemat infot ohutusnõuete kohta saab infotelefonilt

1524

Riik hakkab maksma eriolukorra ajal toetust erivajadusega laste vanematele

Vabariigi Valitsus kiitis heaks toetuse määramise erivajadusega last kasvatavale vanemale. Toetuse eesmärk on võimaldada asendussissetulek vanemale, kes peab tulenevalt eriolukorrast erivajadusega lapse kasvatamise tõttu olema ajutiselt töölt eemal.

Erivajadusega lapse vanema toetusele on õigus inimesel, kes kasvatab immuunpuudulikkusega, raske või sügava puudega või teatud haridusliku erivajadusega last ning kes on töötamise registri andmetel palgata puhkusel või kelle võlaõigusliku lepingu täitmi-

ne on peatatud. Toetuse saamiseks tuleb seega vanemal ja tööandjal või tööd võimaldaval isikul puhkusele jäämises või lepingu peatamises kokkuleppele jõuda ning töö- või käsundiandja peab kokkuleppe fikseerima töötamise registris.

Toetuse suurus on 70% lapsevanema eelmise kalendriaasta ühe kalendripäeva keskmisest sotsiaalmaksuga maksustatud tulust. Toetuse miinimumsumma ühes kuus on 540 eurot ja maksimumsumma 1050 eurot. Toetust makstakse tagasiulatvalt alates vanema tasustamata puh-

kuse või võlaõigusliku lepingu täitmise peatamise päevast, kuid mitte varasemast kui 12. märtsist 2020.

Sotsiaalkindlustusamet saadab erivajadusega lapse vanemale toetuse saamise võimaluse kohta teavituse ja alates 13. aprillist ka iseteeninduse pakkumuse. Vanem peab toetuse saamise sotsiaalkindlustusameti iseteeninduses kinnitama. Esimeste väljamaksetega alustatakse alates 20. aprillist.

Täpsem info toetuse kohta on leitav Sotsiaalkindlustusameti kodulehel.

Eriolukorra ajaks vabastus lasteaia ja muusikakooli osalustasust

Setomaa Vallavolikogu otsustas 26. märtsil toimunud istungil, et alates 16. märtsist 2020. aastal kuni eriolukorra lõppemiseni Setomaa valla lasteaedade ja Värska Muusikakooli kulude katmiseks lastevanemate osalust ei nõuta. Info arveldamise kohta telefonil 796 4772 (Leie Hääl, finantsosakonna juhataja).

Toiduabi Setomaa koolide õpilastele

Kolmapäeval, 15. aprillil jagas Setomaa vald toiduabi kõikidele valla koolides õppivatele õpilastele. Toiduabipakid said ainult Setomaa valla koolide õpilased. Toiduabipakkide sisu finantseerimine toimus riigi poolt eraldatud koolilõuna rahalistest vahenditest.

Toiduabipakk

- Kakaopallid, 250 g
- Makaronid, 2 pk
- Veiseliha-värskekapsaborš
- 8-viljaltelbed kliidega, 500 g
- Hakkliha
- Lihapallid, 340 g
- Vorst Wolli, 350 g
- Jussikese jogurt, 1 l
- Täispiim, 1 l
- Gouda talujuust
- Kanamunad

Kojukandeteenus kogub hoogu

Kauba kontaktivaba kojukandeteenus on eriolukorrast tingituna saanud kogu Eestis üsna populaarseks. Üha rohkem inimesi kasutab seda võimalust. Setomaa vallas tegeleb kauba kojukandega Värskas kauplus Lemmik, mis on inimesi varustanud juba 27 aastat nii toidu- kui ka esmatarbekaupadega. Küsimustele vastab kaupluse omanik Margus Karro.

ULVI TAMM

Idee kojukandega tegeleda tekkis teil juba aastaid tagasi ja alustasite 2018. aasta kevadel. Kuidas antud teenus käima läks?

Huvi oli suur, aga püsikliente oli vähe. Eks paljudele tundus see teenus siis kummaline ja mõttetu, aga viimase kuu ajaga on maht kordades tõusnud ja vajadus kasvanud. Takistuseks oli siis ehk ka see, et meil ei olnud enne võimalik tellitava kauba valikut näha.

Kas nüüd on see võimalik?
 Avasime oma e-poe ukseltuksele.ee ja nüüd on võimalik vaadata, mis on meie tooted. E-pood on veel üsna uus ja läheb aega, et kogu kaubavalik saaks üles ja ostjatele nähtavaks, aga me tegeleme sellega igapäevaselt. See annab ka kliendile võimaluse oma kaupa paremini valida ja tellimus esitada. Pakume lisaks kojukande-

le ka kaup kontaktivabalt ise järele tulles kätte saada. Saab ette tellida, me komplekteerime laos ja kokku lepitud ajal väljastame kauba ukselt. Müügisaali ei pea sisenema ja inimkontakt on olematu. Ka seda võimalust kasutatakse praegusel ajal üsna palju.

Teinekord saame tellimuse juba mitu päeva ette ja nõnda toimib just noorem generatsioon.

Kui tööd on palju, siis kas töötajaid jätkub?

Töötajatest on meil alati puudus. Siinkohal kasutangi võimalust ja kutsun meile kauplusesse tööle nii müüjaks kui saaliteenindajaks. Praegu kasutame kauba komplekteerimiseks ka ajutist tööjõudu. Õnneks oleme siiani hakkama saanud, aga abikäsi vajame hädasti.

Millist kaupa eelistatakse?
 Liiguvad need kaubad, mis enne liikusid, ja need, mis ei liikunud, ei liigu nüüd üldse.

Ära on jäänud nn emotsioonistud. Seda kurdavad kõik kaupmehed.

Tellitakse ja ostetakse kõiki jahutatud lihatooteid, tavalist piima ja muidugi igasuguseid tangaineid. Ostupaanikat pole märgata. Hinnatundlikkus on alles – kui näiteks küsitakse juustu, siis lisatakse kindlasti, et panna odavamalt.

Kaubavalikus saame olla üsna paindlikud. On püsikliente, kelle jaoks oleme tellinud just tema jaoks vajaliku toote, mis muidu kaupluses jääski riulile seisma. Andke meile teada ja saame just teile vajaliku toote tellida ja kohale tuua.

Kui suurt piirkonda olete võimalised teenindama?

Teenindame kogu Setomaa valda ja lisaks ka Orava ja Röpina piirkonda. Lõuna-Eestis on ju linnadega võrreldes vahemaad oluliselt pikemad ja kaugemale sõitudega tõuseks ka kojukande teenustasu. Praegu oleme üle 40-euroste ostude puhul tasuta teenindanud ja alla selle lisanud kaubahinnale 5 eurot.

Praegu me sularaha ja kaardimakseid vastu ei võta ja maksimine toimub arve alusel ülekandega. Kellel see võimalus aga puudub, siis anda kindlasti meile teada ja leiame lahenduse.

Keegi ei tea, mis meid ees ootab, aga kas tundub, et ka pärast eriolukorra tühistamist jääb kauba kojukandeteenus vajalikuks?

Vana elu endisel kujul kindlasti tagasi ei tule. Niisugust arvamust olen kuulnud ka paljudelt inimestelt. Arvan, et see teenus on kindlasti elujõuline. Maal peab elu säilima ja sellest peaksid aru saama ka meie riigitegelased, kelle käes on otsustamisõigused. Kõrgemal tasemel peaks tegema õigeid otsuseid, sest siiani on kohalikel tootjatel ja kauplajatel tegutsemine ellujäämise nimelt toimunud puhta entsiasmi peal. Raske on konkureerida suurte kaubanduskettidega, mis pole eestimaised.

Kasutangi võimalust kutsuda inimesi üles tarbima kohalikku toodangut ja kasutama kohalikke teenuseid. Ainult nii suudame kõik praegusest keerulisest olukorrast välja tulla. Märgake enda kõrval teisi, keegi ei tohi jääda üksi. Eestimaise toote ja teenuse kasutamise toetame ka elu maa-piirkondades. Peame uhked olema oma maa üle, sest see on meie rikkus ja jõud. Koos üksteist toetades saame üle kõigist raskustest.

ukseltuksele.ee
 Toidukaubad koduuksele

Distantsõpe õpetaja pilgu läbi

Esmaspäevast, 16. märtsist suleti kõik üldhariduskoolide, kutseõppeasutuste, kõrgkoolide, noortekeskuste ja huvikoolide hooned õppetööks. Reedel, 13. märtsil 2020 said õpetajad õpilastega kokku leppida edasistes tegevustes ja ülesannetes ning õpilased viia koolimajast kaasa kõik kodus õppimiseks vajalikud õppevahendid ja -materjalid.

Praeguseks on sellest juba mõni aeg mööda läinud ja uurisime, mida õpetajad on distantsõppe kohta tähele pannud.

■ Uus ja ootamatult tekkinud olukord on meid kõiki proovile pannud ja näidanud käte täiesti uued võimalused ja ka kitsaskohad. See teeb meid tugevamateks ja targemateks.
 ■ Kool ja kodu on vahetanud üksteisest aru ja edaspidi koostöö kindlasti paraneb.
 ■ Hea meel on näha õpilaste iseseisvust, loovust ja töötgemise oskust. Tegemisi tuleb planeerida ja tööd õigeaegselt esitada. Need on ka edaspidises elus väga vajalikud oskused.
 ■ Digipädevus areneb mühinal. See võtab rohkem aega ja energiat, kuid mõjub kindlasti arengule positiivselt.

■ Lastel on võimalus oma vanematega suhelda hoopis teisel tasandil, saab õppida rohkem üksteist tundma ja toetama.
 ■ Suurenenud on koostöö õpetajate ja lastevanemate vahel. Küsitakse nõu, abi ja tehakse omapoolseid ettepanekuid. Lapsevanemad on hakanud analüüsima oma laste tegevust tundidega seoses.
 ■ Füüsilise kontakti puudumine on viinud mõistmisele, kui tähtsad on koolis jutuajamised vahetunnis koridorides, õpetajate toas jm.
 ■ Kahjuks jäävad ära laste arengule väga tähtsad tegevused: võistlused, laagrid, matkad, ekskursioonid jm ning isegi lõpuaktused.
 ■ Kahjuks on lastevanema-

tel nüüd suur koormus, aga kindlasti on see aeg ka õpetlik.

■ Suur tunnustus vanematele, kes püüavad nüüd kõigega hakkama saada: laste õppimise ja õpetamisega, oma tööga ja kõigi teiste koduste tegemistega.
 ■ Ühised arutelud, rühmatööd, muusikaalased tegemised, pallimängud ja põnevad üritused jäävad ootama paremaid aegu.

■ On hakatud väärtustama seda, mis enne tundus iseeneestmõistetav. Suhtlemine, sõprus, koostöövõime saavad hoopis uue tähenduse.
 ■ Lastel on kooliigatsus ja kriisi lõppedes on jälleagemisrõõm kindlasti suur. Oleks võinud seda koolisuminat lausa lindistada.

■ Unistus on just kui täitunud. Tõused hommikul vara, kuid mitte enam enne kella kuut, teed kaugtööd, saad selle eest palka, ei kuluta aega tulemisele ja minemisele ja selleks valmistumisele, pead koosolekuid virtuaalselt. Mida veel tahta? Aga näe, inimene ei ole rahul. Nüüd tahab ta näha õpilasi ja kolleege, nendega silmast silma vestelda ja ölg öla kõrval seista.

■ Kust võtta aega? Keegi oleks just kui osa tunde päevast ära näpanud, kogu aeg on ajapuudus. Ka õuetööd on ootele pandud. Aga ega midagi, tööle. Tõusen vara, käin õues sügavalt hingamas, panen päevakava paika täpsemalt kui kunagi varem, teen pause, võimlen ja söön rohelist.
 ■ Küllap näitab pidev arvutiga töötamise kohustus ja toas viibimine meile kõigile, kui tore on olla õues, käia looduses, suhelda kaaslastega, teha koos midagi põnevat või lihtsalt olla niisama üksteise kõrval. Seni sageli tühisena tunduv omandab hoopis uue tähenduse.
 Aitäh, õpetajad ja lapsevanemad!

Õpetajate mõtted kogus kokku **ULVI TAMM**.

Toiduabi jagamisest Setomaa vallas

31. märtsil saabus Setomaa valda sponsorluse korras abisaadetis ASilt Salvest, mis sisaldas erinevaid purgisuppe, salateid, moose, kurki, makaroniroogasid, smuutisid. Tooted jagati 13-le lastega perele. Täname abi eest, AS Salvest!

6. aprillil saabus Euroopa Liidu toiduabi, mida jagati Sotsiaalministeeriumi nimekirja alusel toimetulekutoetuse saajatele ja isikutele, kellele oli Setomaa valla eelarve vahenditest makstud ühekordeid sotsiaaltoetusi. Kokku jagati toiduabi 56 leibkonnale (146 inimest).

Paljudel peredel aitab toidulauda katta Toidupank. Sotsiaaltöötajate koostatud nimekirja alusel sai viimase kuu aja jooksul Värskas piirkonnas toidupanga toiduabi 32 leibkonnada (82 inimest), Mikitamäe piirkonnas 25 leibkonda (74 inimest) ja Meremäe piirkon-

Abisaadetis ASilt Salvest.

nas 13 leibkonda (40 inimest). Aitäh kõikidele annetajatele, vabatahtlikele, inimestele, kes töötavad toidupanga heaks, ja sotsiaalosakonna töötajatele!

Tänu teile jõuab toiduabi abivajajate toidulauale. Toimetulekuraskustesse sattunud isikul või perel on võimalik toiduabi saamiseks

Foto: Setomaa Vallavalitsus

pöörduda piirkonna sotsiaaltöõspetsialisti poole, kes tõendab abivajadust ja lisab nad toiduabi saajate nimekirja.

Setomaa Vallavalitsus

Vallavalitsus ootab infot abivajajate kohta

Setomaa Vallavalitsus palub jälgida oma naabruskonda ja **teavitada vallavalitsust puuetega inimestest, eakatest ja abivajajatest**, kes ei saa väga mõjuval põhjusel toetuda kriisiolukorras lähedaste abile. Samuti palume abisaamiseks pöörduda vallavalitsuse poole **raskustesse sattunud lastega peredel**.

Palume võimalusel aidata oma eakaid naabreid jt, et nad ei peaks ise näiteks toidupoodi või apteeki minema. Abistamisel vältida kontakti – suhelda telefonitsi ja jätta vajalik näiteks ukse taha.

Palume hoida telefoni teel kontakti oma üksi elavate eakate sugulaste ja tuttavatega, et saada ülevaade nen-

de olukorrast. Vallavalitsus on valmis pakkuma abivajajatele tuge sotsiaalteenuste ja seda eelkõige koduteenuse näol.

Vallavalitsus võtab vastu avaldusi ja pöördumisi e-posti ja telefoni vahendusel.

Setomaa Vallavalitsus

Abi saamiseks palume pöörduda:

Anneli Jänesmägi	sotsiaaltöõspetsialist, Värskas	anneli.janesmagi@setomaa.ee	+372 5385 4990
Kaja Rõžikov	sotsiaaltöõspetsialist, Mikitamäe	kaja.rozikov@setomaa.ee	+372 5660 0390
Katre Pinnär	sotsiaaltöõspetsialist, Meremäe, Luhamaa	katre.pinnar@setomaa.ee	+372 508 6461
Ulve Kala	avahooldustöötaja	ulve.kala@setomaa.ee	+372 5356 3207
Liia Jahimees	avahooldustöötaja	liia.jahimees@setomaa.ee	+372 56293447
Liina Oinak	avahooldustöötaja	liina.oinak@setomaa.ee	+372 5629 3443
Arvo Lepasaar	avahooldustöötaja	arvo.lepasaar@setomaa.ee	+372 5347 1743
Riina Siigart	lastekaitsespetsialist	riina.siigart@setomaa.ee	+372 5629 3440
Merike Tein	sotsiaalosakonna juhataja	merike.tein@setomaa.ee	+372 513 4809

Noorsootöö jätkub kontaktivabalt

TRIINU ARUND

Setomaa Noorsootöö Keskuse juhataja

Kehtestatud piirangud on tekitanud olukorra, kus noortekeskuste igapäeva tegevused noortekeskustes on peatatud ning noorsootööspetsialistid on pidanud hakkama kasutama teisi vahendeid ja võimalusi, kuidas säilitada kontakt noortega.

Eriolukorra esimestel päevadel liikusid noorsootööspetsialistid tänavatel ja tegid palju selgitustööd selle kohta, miks ei tohi mitmekesi koos olla mänguväljakul või spordiväljakul. Noored on olnud väga mõistlikud ja enamus noori mõistab olukorra tõsidust. Lisaks on fookuses internet. Noorsootööspetsialistid on kättesaadavad ka internetis, et

Pane tähele!

Noorsootöö valdkonna tegemised ja sündmused:

Facebookis

Setomaa Noorsootöö

Instagramis

varskaank

vajadusel olla noortele toeks. Noorsootööspetsialistid suhtlevad noortega Messengeri ja Snapchati teel. Hoolimata sellest, et näost näkku suhtlemist hetkel ei toimu, oleme ikkagi noorte jaoks olemas.

Jätkuvad ka tantsutunnid. Online tantsutunnid toimuvad esmaspäeval ja kolmapäeval Zoom keskkonna vahendusel ning on väga meeleolukad ning väljakutseid täis nii tantsuõpetajale kui ka noorele tantsijale.

Setomaa vallas kehtivad alates 1. aprillist järgmised täiendavad meetmed koroonaviiruse levikuohu tõkestamiseks:

Seto Tsäimaja on külalistele kohapeal toitlustamiseks SULETUD. Lubatud on üksnes toidu kaasamüük.

Setomaa valla raamatukogudes toimub raamatute laenutamine lugejatele AINULT EELNEVAL KOKKULEPPEL ja järgmistel aegadel:

Mikitamäe raamatukogu	E ja N kell 12–16
Saatse raamatukogu	E ja N kell 10–16
Meremäe raamatukogu	E ja K kell 10–15, tel 5391 6949
Obinitsa raamatukogu	T ja N kell 10–15

NB! Postipunkti teenus Obinitsas on ajutiselt (kuni eriolukorra lõppemiseni) peatatud.

Värskra raamatukogu	E, T, K ja R kell 10–17, N kell 12–19, L kell 10–12
---------------------	---

Kauplusautode teenus Setomaa vallas

OÜ Rändkauplus

Tel: +372 5647 0536, e-post: rita.ruusmae@mail.ee

Teenindusgraafik

Neljapäeviti		Reedeti	
• Kriiva	kell 12.30	• Miikse	kell 10.00
• Vungi	kell 12.40	• Kiislova	kell 10.15
• Luhamaa	kell 12.50	• Mereküla	kell 10.25
• Põrste	kell 13.00	• Tširgu 1	kell 10.30
		• Tširgu 2	kell 10.50
		• Meremäe	kell 11.00–12.00
		• Viro küla	kell 12.05
		• Lepa	kell 12.10
		• Uusvada	kell 12.15
		• Hain	kell 12.25
		• Tiirhanna	kell 12.30
		• Tsergonde	kell 12.40
		• Helbi	kell 12.45
		• Navike	kell 12.50
		• Lindsi	kell 13.00

Poole Parem OÜ

Kauplusauto klienditeenindaja Anneli Ostra, tel +372 5691 3535

Praeguse eriolukorra tõttu võib seoses klientuuri suurenemisega buss hilineda kuni 30 minutit.

Teenindusgraafik

- Reedeti
- Käre kell 9.35 (Selgituseks: Käre bussipeatusest keerab kauplusauto vasakule Võõpsu suunas ja jõuab välja ristile, kus näitab vasakule Võõpsu 6 km.)
 - Selles ristil peatub kauplusauto teadetetahvli juures suure punase maja nurgal kell 10.05.
 - Mikitamäe poe ees kell 10.25
 - Karisilla bussipeatus kell 10.45
 - Värskra kaupluse ees kell 11.05
 - Lutepää bussipeatus kell 11.45
 - Sesniki bussipeatus kell 11.55
 - Sesniki järel mäest alla sõites enne silda näitab Seebipoe silt paremale, seal ristil on kauplusauto kell 12.05.
 - Kunderuse bussipeatus kell 12.15
 - Ulitina bussipeatus kell 12.25
 - Saabolda bussipeatus kell 12.35
 - Saatse poe ees 12.50 (Sealt keerab kauplusauto tagasi Värskra suunas.)
 - Tsäimaja kell 13.30
 - Treski bussipeatus kell 13.45
 - Rõssa bussipeatus kell 13.55
 - Orava endise vallamaja kõrval teadetetahvli ees kell 14.10
 - Kliima bussipeatus (ristmikul suunaga Koidula poole) kell 14.25
 - Kolodavitsa (Kruusamäe talu juures) kell 14.40

Oma erisoovid võib esitada ka telefoni teel.

Autokauplus sõidab läbi Võmmorski ja Obinitsa, huvilistel helistada klienditeenindajale. Orienteeruvalt saab Võmmorski bussipeatuses teenindada kell 15.10 ja Obinitsas (ristil suunaga Võru poole) umbes kell 15.20.

KODUMAJAPIDAMISES TEKKNUD OHTLIKE JÄÄTMETE VEDU MEREMÄEL JA OBINITSAS

Meremäe ja Obinitsa piirkonnas korraldatakse kodumajapidamises tekkinud ohtlike jäätmete kogumising. Teenust osutab AS Eesti Keskkonnateenused.

Tasuta võetakse vastu alljärgnevad jäätmed:

1) ohtlikud jäätmed, 2) sõidautode vanarehvid, 3) vanapaber ja papp, 4) elektri- ja elektroonikaseadmed, nende kompleksed jäätmed (mittekomplektsed vastava tasu eest), 5) vanametall, 6) puhas lehtklaas, 7) mööbel (ruumi olemasolul)

Vaba ruumi olemasolul võetakse tasuta vastu:

8) pakendijäätmed, 9) töötlemata puit, 10) tellised (terved).

Jäätmete vastuvõtja registreerib ohtlike jäätmete üleandjad isikuliselt ja jäätmete kogused liigiti. Üle nelja rehvi üleandmiseks on vajalik etteregistreerumine.

Jäätmeid saavad tuua vaid Meremäe ja Obinitsa piirkonna elanikud.

Jäätmed võetakse vastu 24. mail kella 9–9.30 Obinitsa kaupluse platsil ja kella 10–10.30 Meremäe korrusmajade juures.

Lisainfo: Ago Keir tel: 5183557

Viirus teeb kultuuriellu korrektiive

Seoses koroonaviiruse leviku- ga ja vabariigis kehtestatud eriolukorraga JÄÄB ÄRA 30. maiks 2020. aastal planeeri- tud Võru maakonna laulu- ja tantsupidu.

7. juunil 2020 toimuma pidanud Lõuna-Eesti mem- me-taadi pidu LÜKKUB EDA- SI järgmisesse aastasse. Uus

kuupäev on 5.06.2021 ja koht endiselt Põlva Intsikurmu.

Seto Folk 2020 „Meelega metsa“ ja II Seto tantsupidu „Kagoh kulatasõ“ LÜKKU- VAD EDASI järgmisesse aas- tasse. Seto Folk 2021 toimub 25. ja 26. juunil ja teemaks on endiselt „Meelega metsa“ ning laste, matka- ja õpituba-

de programmi toome samas mahus folgilisteni ka aastal 2021.

Folgi teisel päeval, 26. juu- nil 2021 toimub II Seto tant- supidu „Kagoh kulatasõ“.

Kõik, kes on soetanud pile- ti tänavusele Seto Folgile või Seto tantsupeole, saavad seda kasutada ka 2021. aastal Seto

Folgi või Seto tantsupeo pääs- mena. Soovi korral on võima- lik pääse ka Piletilevile tagasi müüa. Kõigi piletitega seotud küsimustega palume pöörduda otse Piletilevi klienditeenin- duse poole.

Oleme üksteisele toeks ja kohtume veelgi erilisel fol- gil juba järgmisel aastal!

Puukentsefaliidi vastu saab ka eriolukorras vaktsineerida

Terviseamet teatas 14. april- lil, et seoses puukide aktivee- rumisega otsustati taastada võimalus end perearsti juu- res puukentsefaliidi vastu vaktsineerida.

„Kevadiste ilmade saabudes hakkavad inimesed tavaliselt veetma rohkem aega looduses, mis tõstab ka puukentsefaliiti nakatumise ohtu,“ ütles tervi- seameti nakkushaiguste sei- re ja epideemiatorje osakonna peaspetsialist Irina Filippova.

Perearstid vaktsineerivad puukentsefaliidi vastu oma nimistusse kuuluvaid ini- mesi. Inimesed, kes vajavad puukentsefaliidi vaktsiini esimest või teist doosi, saa- vad perearsti poole pöördu- des vaktsiini esimesel või- malusel. Vaktsiini kolmanda ja järgnevate dooside saamist võib edasi lükata perearstide plaanilise vastuvõtu ja haig- late vaktsineerimiskabinettide töö taastumiseni.

Täielik puukentsefaliidi

vastane vaktsineerimine koosneb kolmest süstist. Kaks esimest tehakse 1–3- kuulise vaheajaga, kolmas kuni aasta hiljem. Pärast kahte süsti on immuunsus hea, kuid kestab ainult ühe hooaja, kol- mas süst pikendab immuun- sust ja edasi on vaja iga 3–5 aasta tagant kordussüstiga kaitset uuendada.

Puugihammustuse vältimiseks:

- kanna heledat, pikkade var- rukatega riietust, et puuke märgata, püksisääred topi sok- kide või kummikute sisse;
- kasutaputukatõrjevahendeid;
- pärast väljas viibimist kont- rolli kogu keha, lastel hoolikalt ka kõrvatagused;
- vaata üle oma lemmikloom, sest temaga võivad puugid ela- musse sattuda;
- vaata üle loodusest toodud lillekimbud, marjad, seened;
- väldi pastöriseerimata pii- ma ja piimatoodete tarbimist –

pastöriseerimata piimaga levib haigus loomalt inimesele.

Kui puuk on hammustanud:

- katsu puuk võimalikult kii- resti nahalt eemaldada – kui puuk on nakatunud, siis on ka paar tundi olulised;
- võimalusel kasuta puu- gi eemaldamiseks peeni- kesi pintsette või aptee- kides müüdavaid erilisi puugieemaldamisvahendeid;
- võta puugist võimalikult pea lähedalt kinni ning sikuta ette- vaatlikult. Kindlasti ära ha- ra puugist väga kõvasti kin- ni ning hoidu tema tagakeha pigistamisest või määrimisest;
- pese hammustuskoht vee ja seebiga või desinfitseeriva vahendiga;
- kui puugi eemaldamine ei õnnestu, pöördu arsti poole abi saamiseks;
- kui pärast metsaskäiku tekib mõne päeva või kuni kuu jook- sul palavik, ilmnevad külme- tushaiguse taolised haigus-

nähud või hakkab hammus- tuskoht punetama, otsi abi arstilt ning kindlasti räägi arstile nahalt leitud puugist või puugiohtlikus piirkonnas viibimisest.

Kui inimene on puukent- sefaliidi viirusega nakatunud, ilmnevad 1–2 nädala pärast gripitaolised haigusnähud: kerge palavik koos pea- ja lihasevaludega. Vaeuved kes- tavad kuni nädal, seejärel ena- mik inimesi tervenevad. Kol- mandikul nakatunutest võib viirus edasi tungida ajju jaaju- kelmetesse ning tekitadaaju- kelmepõletiku. Haigus ägeneb, tekib kõrge palavik, tugev pea- valu, kuklakangestus, oksen- damine, uimasus ja üldine halb enesetunne. Haigustun- nuste ilmnemisel tuleb kohe pöörduda arsti poole. Pärast puukentsefaliidi läbipõdemist tekib eluaegne immuunsus.

Allikas: Terviseameti koduleht

XX Lüübnitsa sibula- ja kalalaada kauplemistingimused

Laat toimub 29. ja 30. augustil 2020 Setomaa vallas Lüübnitsa külas.

NB! LÜÜBNITSA SIBULA- JA KALALAAT 2020 TOIMUB JUHUL, KUI EESTIS ON LUBATUD SELLE TOIMUMISE AJAL PIDADA RAHVARIKKAID SUURÜRITUSI.

Korraldajate kontaktid kauplemisega seotud küsimustes: e-post: raili.mottus@setomaa.ee, tel 56293445.

Laada telefon: +372 5629 3449 (infotelefon töötab 15. aprillist kuni 10. augustini tööpäeviti kella 9–16).

- Kui kauplemistegevuseks on vajalik elektrienergia tarbimine, siis tuleb kauplejal sellest korraldajat laadale registreerimisel teavitada läbi registreerimisvormi.
- Elektrivarustuse tagab korraldaja vaid kauplejale, kellele see on vajalik põhitoo- detega kauplemiseks (toidukaubad, muud riknevad kaubad, esitlusseadmed jne) ja toitlustajatele.
- Toitlustajate kohtade arv on piiratud ning pärast 15. maid teeb laada korraldusko- misjon (vallavalitsuse korraldus 28.01.2020 nr 37) otsuse tootlustajate valikust laadale. Peakorraldaja teatab komisjoni otsusest meilitsi 30. maiks.
- Kauplejatele ei garanteerita vahendeid kaupade eksponeerimiseks (lauad, pingid jms).
- Laada territooriumil on kuivkäimlad ja kätepesuajamad tasuta kasutamiseks.
- Kauplejal on võimalik õõbida oma müügi- platsil või telkida parkimisalal või järve ääres.

Kauplemiskoha hinnad laadaalal

- Müügikohtade hinnad on kehtestatud Setomaa vallavalitsuse 19.02.2020 korral- dusega nr 74.
- Müügikohad mõõdetakse vastavalt registreerimisvormis märgitud mõõtudele (jooksev meeter). Toitlustajate müügikoha moodustab toiduvalmistamise ja klienti- de teenindamise (sh laudade, pinkide) ala (registreerimisvormil laius x sügavus).

- Korraldaja jätab endale õiguse eemalda- da laadalt võõra (registreeringuta) kaupleja.

Elekter

- Elektrienergia kasutamine on võimalik ainult selleks ettevalmistatud kauplemis- kohtades, eelneva kokkuleppe alusel ning lisatasu eest:
- variant 1: kuni 1,2 kW – 15 eurot;
- variant 2: kuni 2,2 kW – 20 eurot.
- Kauplejad, kes vajavad elektrit, peavad registreerumisel (läbi registreerimisvormi) esitama kasutatavate elektriliste seadmete nimekirja koos voolu tarbimise kogusega (Nt: Elektriline veekeedukann 1 tk võimsu- sega 1500 W ja elektriline külmik 1tk võim- susega 300 W). Korraldaja annab igale elektritarbijale oma pistikupesa, millel on eraldi elektrikaitses.
- Igal kauplejal peab olema kaasas vähe- malt 50-meetrine niiskuskindel pikendus- juhe (vähemalt 3 x 1,5 mm²). Kõik kasu- tatavad elektriseadmed peavad olema terved ja töökorras.

Registreerumine laadale

- Pääs laadale kauplema toimub eelregist- reerimise kaudu. Eelregistreerimine toimub 15. aprillil 9. augustini, tootlustajatel 15. aprillist 15. maini.
- Korraldajad vaatavad laekunud regist- reerimistaotlused läbi, juhul kui ankee- dis esineb puudusi ja/või ebatäpsusi, siis saadetakse sellekohane märgukiri koos küsimuste või juhustega ankeedis esitatud e-posti aadressile.
- Pärast registreeringu kinnitamist edas- tatakse kaupleja e-posti aadressile arve, mis tuleb tasuda arvel toodud kuupäevaks Setomaa Vallavalitsuse arvelduskontole nr EE511010402018388001 SEB Pangas. Tasumisel märkida selgitusse Lüübnitsa laat ja arve number.

- Registreering jõustub pärast registreeri- mistasu laekumist.
- Õigeaegselt tasumata arve puhul tühistatakse registreering.
- Kauplejal on õigus tasutud registreeri- mistasu saada tagasi, kui ta teavitab oma registreeringu tühistamisest hiljemalt 10. augustiks. Vastavasisuline avaldus koos põhjendusega tuleb saata e-posti aadressile raili.mottus@setomaa.ee.

Kauplemiskoha ülesseadmine ja mahavõtmine

- Müügikohtade ettevalmistamine ja kätte- näitamine toimub reedel, 28. augustil kella 17–22 , laupäeval, 29. augustil ja pühapäe- val, 30. augustil kella 6–8. Hilinejaid laa- daplatsile ei lubata.
- Iga kaupleja saab müügiplatsi kohta 2 tasuta käepaela, tootlustajad kuni 4 käe- paela. Käepaelad väljastatakse laadaplatsi väravas. Lisakäepaela eest tuleb tasuda 4 eurot.
- Korraldaja jätab endale õigu- se paigutada kauplejad vastavalt kaubagruppidele.
- Korraldaja ei vastuta kaupleja vigastus- te ega isiklike asjade kadumise või kah- justumise eest laada toimumiskohas või parkimisaladel.
- Korraldaja ei vastuta kaupleja laada toimumiskohta jõudmise eest ning palub järgida liikluskorraldajate poolt kehtestatud liiklemis- ja parkimiskorda.
- Korraldaja ei võta vastutust kahjude või mis tahes muude nõuete osas, mis on tek- kinud kauplejapoolse kokkuleppe rikkumi- se tõttu.
- Iga kaupleja on kohustatud oma müü- giplatsi korras hoidma kogu müügitegevu- se vältel, laada lõppedes selle koristama ning viima prügi ja jäätmed selleks ette- nähtud kohta.

Kultuuriklubi Setoluu' trehvämis-õdakul oll' koostmah Järvelilli Rein.
Tormi Pireti kogo pilt

Vere perrä setot määrädä olõ-i õigõ

Koostmah oll' Setomaa ülembsootska Järvelilli Rein

TORMI PIRET

Kultuuriklubi Setoluu' vedosnik

Kultuuriklubi Setoluu' urbõkuu trehvämisõdagulõ and' nõuholõki tulla' Setomaa valla volikogo esimiis, Setomaa ülembsootska Järvelilli Rein. Kaemalda tuu pääle, õt ülembsootskat kutsti koostma jo joulukuust pääle, oll' sääne maakullõminõ inne tundmalda kotussõ pääl vette hüppämist poliitilisõlt kõrdapite tego. Järvelilli Rein oll' ka edimäne kultuuriklubi Setoluu' koostja, kiä pand' uma trehvämisõdagulõ nime – „Seto“.

Oll' kesknätäl, urbõkuu 11. päiv. Pallõ kõnõldi ümbretsõõri jo parhilladsõst vahtsõst viirusõst. Tuuperäst olli' ka trehvämisõdagul vahtsõ' kombõ': õga seto salongi tulõja saadõti kõgõpäält kassi mõskma ja pääle tuud oll' lubat kotussõ pääl olõjlõ tereh üldä'.

Tervtüstest lauli' kultuuriklubi inemisõ' üte seto-inglisõ segäkeelidsõ leelolaulu. Ülembsootska hammõ pääl oll' niisamahtõ seto-inglisõ segäkeelinõ kiri: „non-stop seto“. Paistu, õt vähäbält hakatusõst olõmi ütël meelel.

„Ma olõ-i suur jutumiis ja õgas mul määnestki kõnõht ette valmstõst olõ-i,“ alost ülembsootska ja lask sis puultõist tunni üttejärke, ilma õt kiäki olõs sõnnagi saanu vaihõlõ üldä'. Proomi tetä' perräkaemisõ kõnõldulõ, nigu miilde om jäänü.

Kiä tuu seto om? Mia saa sis, ku seto kiilt ja kultuuri avustava seto perre poig tulõ kodo tummõ Kesk-Aafriga tütriguga ja näil saa olõma illos kudripäaga musta nahavärmiga latsõkõnõ? Nakas laulma seto-inglisõ leelot ja käuma seto rõivih. Ja tiid seto kultuurist mito vuuri inäbä ku mõni kotusõpäälnõ seto. Om timä seto vai olõ-i? Kas nahavärm and õigusõ vai võtt õigusõ olla' seto? Nuu' küüsümüse' jätt ülembs

sootska pistü ja võtt nimä' kokko sõodmuudu: „Ku kogo-kund õks ütles, õt seto tohi-olla' musta nahavärmiga, kui-gi verekõidüs om olõmah, sis tähendäs, tä saa-i seto olla', selle õt timmä võeta-i umast.“

Rahvus... etnos... Naidõ sõnno definiirmisõga jäänäs hättä. Tuud inäp om rassõ definiiri' setot. Ku om võimalik üldä' „mi“ ja „ti“, sis soo omgi jo tšuuat nigu definitsioon. Muidohki olõnõs pallõ ka tuust, määne om aig ja mink jaost tuud tiidmist vaia om. Aolukku kaieh saie' rahvusõ' tähtsäst üteh rahvusriike tekkimisõga. Setokõisil olõ-i ütëlgi aol olnu umma riiki. A riigikõrraldus om tuu, mia mõotas rahvast. Tuuperäst om väega suur hulk setosit, kiä' pidävä' hinnäst eestlõisist Eestih elämäh ja vindlõisist Vinnemaal elämäh. Ku õgapääväkeelest om eesti vai vinne kiil, kas saa sis pitä' hinnäst setost?

Hindämääräminõ om tuu, mia pand ütlemä: „Ma olõ seto“ vai „Ma olõ puulseto.“

Ku hindä jaost om olõmah vaihõ' hindä ja tõisi vaihõl ja saa üldä': „Ma olõ seto“, sis tähendäs, õt seto' omma' viil olõmah. Setost olõminõ om hindämäärämisõ küüsümüs, nigu rahvusõst pidäminõ omgi. Ku seto' ütlesõ, õt nä omma' olõmah, sis kiäki saa-i vasta poonta'.

Ma olõ seto. 9. oktoobril 2020 kutstas kokko Seto Kongress. Taha' omma' oodõt seto'. A kiä' nu seto' omma'? Kiä võtt tuu sõna ar definiiri'? Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo? Setomaa ülembsootska? Setomaa vallavolikogo? Eesti Vabariigi valtsus? Putin? Kiäki piäsi' tuu vällä ütlemä. Arvada' jääski tuu definitsioon hindämäärämisõ pääle – ku eis' piät hinnäst setost, sis tähendäs, õt nii omgi.

Kaieh Setomaaad pite pillimiihi, lauljit, tandsjit, tulõva' kõrraga miilde Raali Ain,

Valgu Toomas, Valgu Meel, Andresoni Sigre... Nuursootskast oll' minevä aastaga väega pühendünü kabõhinõ Grünbergi Maria. Läämi tohtre mano vereproumi võtma ja... olõ-i. Lövvä-i kostki tuud setot. Mia näidega sis tetä'? Tah ütël ülembsootska vällä uma kimmä mõtlõmisõ, õt vere perrä setot määrädä olõ-i õigõ. Inemisõ' seto salongih istõ' hill'otassa. Kiäki ütlesõnnagi, eiski silmä' helõ-s. Kiäki näütä-s kuigimuudu vällä, midä ülembsootska üt sõnnost arvas. Järgmädsenä and' ülembsootska tälle hindäle kõõ miildüvabä definitsiooni rahvusõ kottalõ: „Üts rahvas om tuu, kinkäl om olnu ütlinõ territoorium, ütlinõ kultuuriruum, ütidsõ' kannahatusõ' ja kinkäl om tahtminõ ütehkuuh edesi minnä.“

Seto rahvas. Rahva määrätlüs om aoh muutunu. Muutusõ' territooriumi', muutusõ' keele', usu', a õgas tuuperäst rahvas otsa saa-i. Parhilla' eläs seto rahvast Setomaal, Tartoh, Talinah, Tsiiberih ja muial, a õks pidävä' nä hinnäst setost.

Ülembsootska kõnõli uma tundmisõst, õt seto rahva tekkiminõ naas pääle kohki 30 aastaga iist. Inne tuud oll' eesti rahva tekkiminõ, kiä' saiva' uma riigi. Parhilla' käu setodõ tekkiminõ. Kas tuust edimia vällä tulõ, om mi hindä käs-sih. Ütehkuuh edesimineminõ näütäs rahva elojoudu, näütäs tulõvigu jaost elämist. Väega tähtsä om uskminõ, midä and soo, õt ma olõ seto, õt ma kuulu seto rahvaga üttele.

Parhilla' om setodõl edimäst vuuri aoluuh olõmah ütlinõ territoorium, minkõ nimest om Setomaa vald. A mia om tuu, mia vii edesi hummõnistõ päivä? Ku piät hinnäst setost, sis tulõ edimia hindäl ka anda', õt ka hummõn olõsi' võimalik pitä' hinnäst setost. Õt saas valgõt päiva nätä' tulõviguh Setomaa, piät olõma tulõviguplaan.

Seto eelä' ja hummõn. Kultuurikeskkund om tuu, minkõ seeh ineminõ eläs ja kohe mulda tä juurõ' aja. Ku tuu kultuurimuld om seto mullah, sis kasutas setona, ku eesti mullah, sis eestlõasena, ku vinne mullah, sis vindlõasena. Õgah kultuuriruumih omma' uma' kultuurivahi', kultuuri kaitsja', kiä' kõõ tiidvä', mia ja kuvvamuudu om õigõ.

Hädä om tuuh, õt nuu' tiidjä' kõnõlõsõ', kuis om olnu, kuis eelä' oll' õigõ. Tõõnõ puul, kuis tulõ hummõn, tuu tulõvigu puul, piät kah man olõma. Kooni jääs alalõ taplõminõ, määne om õigõ seto ja määne olõ-i, om kultuur eloh. Ku om tiidä', mia ja kiä om seto ja midägi vahtsõt mano tulõ-i, sis om seto muuseumih ja edesiminehki olõ-i.

Ku 100 aastaga peräst küüstäs, õt määndse' olli' setokõisi 2020. a rõiva. Kiä oll' tuul aastagal seto kultuuri suurkujo? Määndsit laula laulõti? Ku vastusõst om, õt rõiva', laulu', tandsu' omma' nuusama', mia' 100 aastakka tagasi, sis määne oll' 2020. a seto kultuuri umaperä. Ku midägi vai kedägi mõista-i vastusõst üldä', sis om seto kultuur koolnu.

Kultuur piät andma tukõ, olõma su ümbre, andma võimalusõ soo kultuuri seeh ellä' ja olla'. Seto kultuur piät olõma eloh. Seto kultuuri kestmä jäämisõst om vaia nuid hullõ, kiä' reeglit rikva'. Olõ-i vaia eis' tappa' umma kultuuri, häõtä' kõkkõ vahtsõt, midä parhilla' aig seto kultuurilõ mano and. Kõgõ tähtsõp om tahtminõ tulõvikku jouda' setona, tukõ' ütstõist, minnä' kuuh edesi.

Setomaa ülembsootska koostmahkõuk oll' perämäne inemiisi korjuminõ seto salongi inne parhillast „katkuuga“. Tuuperäst omma' trehvämisõdagul vällä üt sõna' sooniaoni seto salongih helõmah, hüppämäh üte kotussõ päält tõistõ, käänäteh ettepoole kõrd üte, kõrd tõosõ küle ...

Unõhtõt hüä süük – kurnik

LUIGASÕ INARA

Ku kallis paastuaig är' lõpõs, võiva' pernaase' jäl' lihaga süüke naada' tegemä. Kõdsedü ja keededü liha tege vaest õga pernaane är', a vot piirakit, suuri ja vähämbit, koh liha seeh, piäme mi vaest eloai opma. Tuuperäst õt mõni piirak om är' unõhtunu ja sis tulõ tuu jäl' miilde tulõhtada', mõni jäl' om tõosõlt maalt peri, midä tahat perrä tetä' ja pruumi'. Piiragu' omma' seto kõõgih olnu' kõõ avvulitsõ kotusõ pääl. Ja õgal pernaasel om uma kimmäs piirak, minkaga ta kõigist tõistõst üle om. Külä õks tiid noid kibõhit naisi, kiä' mõistva' hüvvi piiragit tetä'.

Kiä tuu taha-i kapstapiiragut vai hüvvi pörknapiiragit. A vot kartohkapiiragut tetäs harva. Kurnik omgi sääne hüä piirak, kohe kartohka' sisse käävä' ja mano pandas sis viil lihha ja sibulit.

Kurnik om vanaaolinõ süük, midä mu imä ja vanaimä teivä', ku mi sõsaridõ ja velega viil tillõ' ollimõ. Imä oll' kõõgih hüä käega, tekk kõkkõ. Mi jäl' vahemõ päält ja ku suurõmbas kasvimo, teime õks noid süüke takah.

Kurnikut tetäs mitund muudu, a ma' tii nii:

Võta' üts muna, panõ' sinnä' mano puul klaasi vett ja puul klaasi piimä. Sekä' veidõ segi. Sis võta' üts pakk pehmeht tarõlõmmind võidu vai marga-

riini vai tsiarasva ja panõ' sinnä' mano. Edesi võta' kolm supiluutsatäüt hapnõt kuurt vai majoneesi, üts tsäiluutsatäüs soodat, suula ja panõ' tuu ka sinnä' mano. Naka' nüüd käega sekämä ja jahhu mano pandma seenkani', ku tulõ sää-

ne paksõmb taigas. Näet är', õt taigas om keräh, paksõkõnõ ja tada saat jo lavva pääl lakja rulli'. Panõ' taigas kausi ja lasõ' jaaheh kotusõh saista'. Tii' nüüd valmis sisu. Võta' puul killo eläjä- vai tsirguliha ja tii' väiko' tükükese'. Tükeldä' mano kolm suurõmbat toorõst kartohkat ja kolm suurõmbat sibulat. Tii' tillõ' tükükese'. Kõkkõ kraami võit uma käe järgi ka võtta', siih määnestki säädüst olõ-i. Panõ' mano maigohainu, suula, pipart ja sekä' kausih segi. Võit kibõnäkõnõ võidu viil mano panda'.

No' võta' määnegi vorm ja mätskätä' tuu poslamaslaga kokko. Tii' ütest taigajupist alomanõ pliin ja panõ' tuu vormi põhja nii, õt veere' jäävä' vabast. Laoda' nüüd sinnä' sisu ja vaoda' hillä käega pääle. Tii' nüüd tõosõst taigajupist päälmine pliin ja panõ' tuu sisu pääle. Veere' sõlmi' vai keeroda' kokko nii, õt om õks kõrdapite kinni. Pääle võit tetä' taignast ilosju, õt kurnik ilosamp saasi'. Inne ahju panõkit tii' kurniku taignahe, keskele, väigokõnõ augukõnõ, kost liha-kartohka-sibulaaur küdsämise aigo vällä saa tulula'. Sis lää-i kurnik päält lahki. Määri' viil munaga vai minkaga olõt harinu saia määrmä ja panõ' kurnik ahju. Kõdsä' 160 kraadi man puultõist tunni. Ku om puiega ahi, sis piät umma ahju tundma-tiidmä, ku kavva küdsät.

Proomi' tetä', tulõ kimmähe hüä. Väega suurt vormi ma ei soovidagi. Võta' sääne madalamp, sis küdsäs liha-kartohk ilosahe kurniku seeh är'. Ku taa viirusõaig müüdä saa, sis teeme kuuh omisõ-tegemise tunni. Sis küdsäme, sööme ja ilotamõ. Olkõ' terve'.

Kurnik.

Luigasõ Inara pilt

Pühäsenulkõ raamadu tegija lugu

PUUSTUSMAA TIIA

romanist, ikoonihuvilinõ

Imä puult omma' mu juurõ sügävt Setomaal. Ma olõ sündünü' Petsereh ja latsõiah oll'i pallo Petsereh vanaimä ja tädi kotoh. Mu vanaesä Vassili Palo, Mustauja nuurpere-miis, võtt hindäle naases Jele-na (Ollo) Nesterova ja näide perrenimes sai 1921. aastagal Palo. Vanaimä oll peri Kraoskist (parhilla' Beloussovo, aoluulisõlt jäi Üle-Pelska nulka). Näil oll katõsa last, viimäne oll mu imä. Kraoski külä korgidõ kuusi vafoh oll vanatädi Jefimä Jallai uhkõ, suurõ vislapuuaiaga' seto talo. Mul om sooni aoni meeleh tuu talo rassõ' musta karva palksaina' ja päävä käeh hõpõdsõlt helkvä plekk-katus. Mälehtä vanatädi rassõt hingämist kapi takah sängüh. Mälehtä timä matus-sit Taelova matusõaiah. Mu Tsäälsüvä küläh elänu' vana-vanavanõbist Ivan Fedorovit Morozovit ja timä naasest Irina Ivanovnast om üksikaalik kiroto Jakob Hurda raamaduh „Raasakõisi Setomaalt. Setomaa Jakob Hurda silmi läbi aastagil 1886 ja 1903“.

Ku ma parhilla mõtlõ uma vanaimä pääle, sis tä tulõ mul-lõ miilde kõikaig ütesagamatsõna – vana, veidõ halõhidõ silmiga' vanaineminõ rätiga' uiho all istmah. Timä olõkih om miaki' tuu, midä saa-ai sõnnuga' üldä'. Sündsä, tark, uhkõ seto naane, kiä om sõa' ja õgasagamatsõ' rassõ' ao' üle elänu'.

Mu imä Liia Puustusmaa, eloaignõ oppaja, and mullo üteh mõistmisõ hüvvämiilt tunda' ja luudust tähele panda'. Täks tä pand mu sisse tiidähtmisõ kõgõ eloh olõva vasta, opinõ ja hindä tävendäminõ käve tuuga' üteh.

Mu esä Edgar Puustusmaa oll põllumajandusharidusõga'. Tä juhtõ sovhoosih Võit maaparandamistõid.

Teno esä toelõ lätsi ma pääle 9. klassi lõpõtämist Vahtsõliina keskkoolist Tarto Kunstikuuli. Tuust aost pääle olõ elo joosul vähäbä vai inäbä kunstiga' kokko puttunu'. 1995. aastagal otsusti minnä' opma Itaaliahe. Ma lõpõdi Urbino

Kunstiinstituudi keraamiga eriala. Elo Itaaliah and mul-lõ hulga võimaluisi külästä' kerkit, pühäkotussit ja muusi-umõ. Säält tullegi' mullo huvi sakraalsõ kunsti vasta. Ku ma Eestimaalõ tagasi tulli, sis lätsi opma Eesti Humanitaarstituuti ja lõpõdi romanistiga eriala.

Pühäsenulga' om tähtsä kultuurinähtüs

Ma olõ-õi professionaalnõ folklorist, kunstiaoluulannõ õga seto kultuuri süvätundja. Ummõhtõ om viimätsel aol minnu inäbä ja inäbä huvtanu' seto', näide usuküsümüse', pühädüse tunnõhtus, kerigupühhiga' seot perimüs ja Setomaa kododsõ' ikooni'. Ma joudsõ arvusaamisõlõ, õt setodõ pühäsenulga' om nii tähtsä, a samah häädiuv kultuurinähtüs, õt tuud olõs vaia tähele panda'. Ma anni minevä aastaga lõpuh vällä setokõisi religioossõst perimüsest raamadu „Pühäsenulga. Icons and Sacral Art in Seto Homes“, koh hulga piltte abil kõnõldaski' pühäsenul-gõst seto kododõh.

Ma mälehtä, õt tädi (Olga Palo, kinkõ pühäsenulga oll üts edimätsi, mia minnu inspireire ja nõud üles pildstämist) kõnõl õks, õt mi tii ütte vai tõist õgapäavätoimõtust nii, ku tuud „mi perreh tetti“, tuu jaos, õt traditsioon lääsi' edesi ja häösi-i, õt vanavanõbidõ perimüs ello jääsi'. Olgu' tuu sis lihavõõtõ aigu pääle üüteenstüst kotoh lavva katmist, koh piat olõma kalasült, vai sannah hõpõristi vette pandminõ, läbi minkõ sai pühitset vesi, minkõga' hinnäst mõsti.

Ma käve tädiga', kiä oll Petsere Suurmärter Varvara kerigu koorilaulja ja pühendü-nü' keriguineminõ, (tulihingelisõlt jutust tä mullo latsõiah Jeesusõst ja usu sügävüsest), sagõhõhe kerkoh. Õigõusu kerigu liturgia' omma' pikä'. Latsõiah ja noorõna oll üteh uma katsigõst sõsaraga' kerkoh koorilauljilõ eräldet jaoh pikki tunnõ kaenu' tuu armsa kerigu pühässit, kullõldõh esä Jevgeni laululist hellü, hingänu' sisse viirukisavvu ja saanu' osa õigõusu kerkoh toimunu' müsteeriumist.

Pühäsenulga'.

Mõlõba' märgilitsõ tähtsusega' kotusõ' mu jaost – Petse-re ja Kraoski, omma' tämbät-ses kahõs jäänü' töösõlõ poo-lõ kontrolljuunt. Pääle 90ndit sinnä' mineminõ läts kõikaig keerulitsõbas. Nä jäi' hämärä-he ja kavvõlitsõs latsõia jutus-sidõkotussõs. Kotusõ ja roomi tähendüs ja roll om soo raamadu sünnüluu man tähtsä'. Nii ku saistunu' mälestüisiga' eloh õks, nä tulõva' tagasi sis, ku om „aigu“ ja „ruumi“. Mu eloh oll mõttõsaisahus. Ma olõ inäp naanu' mõtlõmma kogõmusõlõ, midä saa pakku' üts pühä pilt, pühäne vai laebalt sakraalnõ kunst. Märgodi, määne tähendüs om sakraalsõl roomil vai nulgah kotoh – tuu sama pühäsenulga, mia om seto tarõh kõgõ tähtsõp ja pühä kotus ja ka' mu hindä kotoh kõõ olnu'.

Ma mõtli tuugi' pääle, kuvamuudu tulõviguh mu tütre' (20aastaganõ ja 7aastaganõ) võisi' ummih kododõh õks vana kombõ perrä pühäsenulga üles panda', tuuga' suhelda' ja luvva' uma pühä roomi. Olgu' üteld, õt Jumala-osadusõ kogõmus latsõiah Petsere Varvara kerkoh, nii ku õigõuskli-gu' mõistva' säänest kogõmist, oll ja om järeligult nii võimas, õt ma pidi tuu kogõmusõ kuvagimuudu vormistama. Vormis sai raamat üteh rikka-ligu pildimaterjaliga'.

Ma olõ tenolik, õt sai kokko pildistjä Otsiveri Kadriga', kinkõga' kuuhtüüh sündü raamadulõ vajalik umanõlinõ pildilinõ jutus. Pildi' omma' dokumendi', a samah nä näütäse' parhillast kultuuriperändit, ja töösõlt puult pühäpilt olõ-õi õnnõ pilt nulgah, a tahtmisõlõ saat timäga' kõnõlda'. Ma tei kuuhtüüd ikonograafia asatundja, kunstnigu ja ikoonilululassõ Kormašovi Orestiga', kiä kiroto raamadulõ sis-sejuhatava jao. Pühäserätest, seto kõgõ tähtsõbäst tekstiilist tarõh, kiroto sis-sejuhatasõ Visseli Kadri. Raamadu kujond Paadi Aili. Meil oll väiga' hüä kuuhtüü tegijidõ vaihõl ja teno toolõ saigi' raamat kokko säetüs.

2019. aastaga suvi läts väli-tõie pääle. Ma tahtsõ, õt mi lõvväsi' võimaligult pallo erinevist Setomaa nulgõst kodo-sit, koh saasi' pühäsenulga pildistä' ja jutta kogoda'. Raamaduhe saigi' 30 pühäsenulga 22 seto küläst uma eismuudu, õgal ummamuudu pühäsenulga' inemisi ja perimüsjutaga'. Mõtõh oll anda' laebalt tiidä' erinevidõ eloaladõ inemisi pühäsenulgõst, näüdäda' keriguinemisi suhet sakraalsõ roomiga' ja jäädvüstä' Setomaa raudvarra – vanõbat sugupõlvõ.

Kokko kogot jutu' pühäst suhtõst Jumala vai pühäki-

dõga', mia' sai' suvitsõl aol kirja pantus seto keeleh ja omma' publiku ette tuud, omma' väiga' isikligu'. Ma arvõsti näide inemisi palvõht, kiä' palssi', õt näide mõnt kõnõld juttu pandasi-i raamaduhe.

Pühässit saa-ai raha sisse ümbre arvõsta'

Kõik pühäse', mäntse' sai' ar' pildstet, omma' suurõ väärtü-sega' inemisõ hindä jaos, näil pia-ai olõma suurt materiaalsõst väärtüst. Pühäse' omma' õgalõ inemisõlõ hindäle hingelitsõlt tähtsä', tuu om näide väärtüs. Üts vanõbit pühäpilte, midä õnnahtu pildi pääle saia', om Ülesnõsõminõ kerigupühhiga', mia või olla' umbõs 200 aastakka vana. Tuu om puu pääle temperavärmiga' joons-tõt. A sama tähtsä, sama pühä ja väärtüslük om pühäsenulga hõpõpaprõga' ilostõt Jumala-sünnütäjä Maria plastraamih trükipilt, minkõ pututaminnõ tuu timä umanigulõ vii sil-mä. Mia' om pühäpildi mõtõh? Mõtõh om viia' usklik inemi-nõ Jumaliku müsteeriumini, mõtõh olõ-õi pakku' nii väiga' esteetiliselt naudingut.

Soo raamadu mõtõh om ala-lõ hoita' setokõisi religioossõst kombõstikku ja väärtüisi, ilosah formaadih Setomaa inemisi, nii ku nä omma' tämbätsel pääväl, 21. saandi edimätsel

poolõl, ja alalõ hoita' ka' seto kiilt. Siih tii maani kumarusõ kõigi iih, kiä' minnu omma' kõgõ pühämähe ja isiklikku kotusõhe lubanu' ja ummist mõttist kõnõlnu'! Raamadu kõgõ ülläp iihmärk võisi' olla' suunada' raamaduga' tutvujit kogõma nähtamatut, mia jääs pildist ja sõnast välähpoolõ. Väest om šool keerolitsõl aol õigõ aig minnä' inäbä tuuhu, midä näe-ei silmäga' ja saa-ai käega' kumpi'. Tähendüisi üle-kannõh või sündüdä kõigi miili abiga'.

Ku tahat ellä' Jumala perrä, sis kaegu-ui tõisi – kae' hindä sisse ja palvõta' pühäse iih. Nii pühitset uma hingeruumi ja uma õgapäavätegemisõ'.

Lõpõda norralasõst luulõta-ja Øyvind Rangøy sõnnuga':

Minkõst saa-ai kõnõlda', tuust tulõ vaiki olla'.

Kõva helüga' hillä ollõh sünnüs luulõ.

Asju saat kuuljas kõnõlda'.

Asju saat kuuljas vaiki olla'.

Kõva helüga' vaiki ollõh saat elosas kõnõlda'.

Elo olõ-õi mälestüs tuust, mia oll, a om mälestüs tuust, mia om.

Elosas kõnõlõminõ olõ-õi surma eitäminõ õga tuust pagõhõminõ, a om surma imehtäma pandminõ säntsel moodul, õt tä kõrrast nõhtas hinnäst ja naard eloga' üteh.

Kuis lätt, Leima Matis?

Minga parhilla' tegelet?

Päämäne joud lätt tollõ pääle, õt uma puultõõsõ aastaga vannusõlõ pujalõ šood ilma tutvustada' ni üteh naasega' tööntõõsõ jaost soo man ter-remudsulidsis inemisis jäiä'.

Muusiga puult kaiõh om mu õgapääväne tüü bakalaureuse lõpõtaminõ elektroakustilisõ heliluumisõ erialal muusi-gaakadeemiah. Tuu tähendäs suurt kontsertetendüst „Ülem heli“, koh mõtõldas sõna ja sainast saina muusigastiile-ga tollõ üle, kas üts muusi-

Leima Matis.
Tõnisoni Silveri pilt

ga om töösõst väärtüsligumb ja mäantsel om elõigus ja mäantsel olõ-i. Soo om mu kõgõ suurõmb teos. Ku olo-kõrd veidõkõnõgi lupa, tulkõ kaema 7. juunil Talnah.

Kuis om lännü „Karmoška-aabitsal“?

Aabitsal om lännü hõste ja tahasi' luuta', õt ka lugõjil-dõl. Oht om mõttõh, õt aabit-sa läbilugõminõ eishindäst

and pillimänguuskusõ. Anna-i. Taaha raamaduhe süvenemine avitas õnnõ kipõmbahe harõ-tamisõst tulõmust saia', selle õt harõtus ni mõtõh kau-i sis puusalt, a süsteemi perrä.

Kuis õnnahhu kargusõ maailmarekordi püstütämine?

Läts hõste, selle õt toda olõ-s kiäki varahampa ten-nü! A iihmärk olõki-s määnegi rekordi ületegeminnõ, a suursugudsõ rekordi püstüpandminõ ja kaejilõ hüämeele tegeminnõ. Usu, õt 2 tunni ja 32 min-tat, miä mu kogõmusõga pilli-mehegi ar' väsüf, om kimmäs tulõmus.

Tulõmah om virtuaalreaalnõ autoriõtak. Midä tuu hindäst kujotas?

Võta inemiisil käest kinni' ni viä nä süvenemä. Kõnõlõ helüdõ luumisõst ja muusiga mängmisõst ni ooda inemisi arvamuisi vasta kommentaar-iumih vai telefonih. Mõttidõ vaihõlõ kullõmi kõgõ eissagamast muusigat, midä aastidõ joosul loonu' olõ.

Kuis om su tegemisi mõõtanu eriolukõrd?

Om ar' jäänü hulk kontserte Zetodõ ni Kiioraga, a koolitüüd saa kotoh tetä' joba nigu kooli stuudioh. Nelä kõlari asõmõl kasuta õnnõ kattõ ja muu per-reelo lätt küländ sammamuudu edesi.

Naane ni poig omma' kotoh ja ma' olõ näide man jo veidõ inämbä. Pillioppus kau läbi interneti, a tollõga olõ joba mitu aastakka harinõnu. Suuri muutusi olõ-i.

Mida soovisi' Setomaa rahvalõ eriolukõrrah?

Lugõgõ' raamatit, eriti sääntsit, kost saat tiidä', õt soo hädä olõ-i inemisi aoluulid-si häti kõrval miäkit! Püstüge' õks rahuligult kotoh ni mõskõ' kässi!

Küüsse Tammõ Ulvi

Killukõisi latsõpõlvõst Setomaal

Seto jutuvõistlusõ tüü’ omma’ no’ är’ hinnat, auhindaminõ küll tiidmälä aost edesi tougat, a jutta nakami kõrrast avaldama. Õt seto näütlejä, korstnapühkjä, sannaehitjä ja kõigi meestetõie mõistja Järve Väino 55. sünnü-päiv jäi koroonalõksi, sis õnnitlõmi tedä lehe kaudu. Siih om timä sissekaehus latsõ-põlvõ Setomaal ja nuurusaastihe.

JÄRVE VÄINO

Alosta’ tulõ vanavanõmbist. Väga vannu vanõmbit ma ei tiitä’, noist olõ õnnõ kuulnu. Kuna vanavanõmba’ olli’ kodotsõmba’, kuigi käve’ farmõh tüül kah iks, kasvati’ latsõlatsi nimä’. Näil oll’ nigu aigu rohkõmp kui mi vanõmbil.

Kõgõ edimält oll’ murõh saapapailuga. Mitte kiäki noid latsõh kõütä’ es mõista’ ja nuu’ lätsi’ hatasõlmõ. Kuna saabas-tõ ja kängiga oll’ jant, et sõkas-simi üle kundsa jalga, sis sõki kundsa’ är’. Sis opati juuskva sõlm meile velega selges.

Sis tull’ kõblas. Ja raha väärtüs. Läbi tollõ suunati inemise mõistus päähä, et raha teenitäs tüü tegemisega. Kuis hoita’ umateenit rahha? Kuis märki’ inne kulutamist?

Sis tull’ pääle needus Rekord 6, mis segäsi tüütegemist. Rekord 6 es lasõ’ haina tetä’ ja kõblada’, sis kuri vanaimä suunaš mõistust nõgõsõga tagumikust ülespoole ja ütskõrd kaksõ antenni’ ka puru. Vastavalt suvitsõlõ aolõ oll’ saatiit, mis latsi hainalõ es lasõ’, ja tuud tull’ reguliiri’.

Sis oll’ tähtis latsil viil vähämbidõ iist hoolitsõminõ. Mina pidi imä veletütrit valvma, a nuu’ tükse’ lumpi. Näile seletedi, et tiigih eläs kuri vaim, kiä haard näist kinni ja kisk vii ala, kui liisnalt lähkohe lätvä’ viile. Tuu avit’.

Ütskõrd nä sai’ kätte tindipoti, sis vali’ nä hindä tindiga üle ja sis tull’ mamma kodo. Mina mõtli, et nä jääseki’ sinitses, mamma küürse ja mullõ anti karistusõst kařahkäumist ja lehmä kablutamist. Puukurikaga lei lehmäketi maassõ.

Vanaesä kinkse edimädse väidse 7-aastadsõlt. Taskuväidse. Lats sai jo esi’ meis-terdädä’. Sai teedä’, kuis väist hoita’, kuis tuuga meisterdä’. Nüüd om poodist ostõt leib-sai viilutõt, poiskõsõ’ mõista-i väidsega midägi tetä’.

Opati vikatit tsagama, kirvõga ümbre käuma, hobõst ette pandma. Kõikõ midä vaia läts taloh. Vanaesä opas mõtlõma kah. Küsse, et a mis sa’ arvat, kohe ja kuis soo laud saina panda’.

Sis tull’ ragulkaajastu ja tsosspüssäajastu, sis jälki tull’ mõistust suunata’ vastavato vahenditõga. Paugutamisõ ülesannõ’ oll’ pasknääre hirmutaminõ. Nuu’ pessi’ mařa’ alla puhmõ päält ja tuuperäst osti’ mehe’ poiskõstõlõ tikkõ. Peitusõmäng, soamängu’,

Järve Väino.

Luca Berti pilt

kaivikidõ kaibminõ, jalgpall olli’ vähätsel vabal aol meeelahutusõ’ latsil.

Põhihobi oll’ kalalkäuminõ. Püüti võrguga, konksu ja ridvaga. Tuhkvitsa ujust ja Piusast sai hörnast, lutsu, lumbist püüdsemi kokri. Vähi mi inämp saa-s, kunagi olõvat olnu. Kala’ veimi kodo, tetti uhhaad. Vahel sai onni tetä’ ja sinnä’ üüid jäiä’ ja sääil uhhaad kiitä’.

Korilus alaš pääle. Mařa’, seene’, ravimtaimi korjaminõ. Alaš kummelitõ korjamisõga, sis leesika’, põdrasammõl mõtsast. Pihlamarju müümisõga sai mõni tsura hinele võrigi är osta’.

Tsuradõ tüü oll’ ka kardohkamuldaminõ. Üts vidi hobõst päitsist, tõõnõ hoit’ atra. Sis oll’ põlluvედrotaminõ. Kui kolhoosi traktorist su kodopõldu mullaš ja kui kiä kaibas, jäi traktorist preemiast ilma. Päälekaibamist oll’ kadõdusõt pallõ. Vällä prakeerit hobõsit sai sovhoosi tallist veinipudeli iist päaväs lainada’.

Sis tull’ pidodõ ja kirmaskidõ ajastu. Egäs last kiä kirmastõlõ võta-s. Kui ollimi suurõmbas saanu’ velega, sis tulli’ peo’. Kirmaskit oll’ väega pallo. Kirmask kujutas säänest vabaõhupito pillimängu, karmoškaga ja lõkkõga. Sääil sis seto naase’ olli’ ehit ja laulsõva’. Helbi küläh, Võmmorskih, Obinitsah, Lepäl, Kuksinah. Ja hundijala lakminõ ja õllo juuminõ suurõmbidõ puult muidoki. Kirmask keitse tavalisõlt kolm päivä, sis tull’ jäl tüühü minnä’. Aga piä tull’ järgmäne kirmas. Kõik pühä’ peeti är’.

Edesi häõsi’ nõukogodõ aol kirmasõ’ är’, inemisõ’ nak-si’ liinadõssõ minemä. Tulli’ maalõ nuu’, kes tuust traditsioonist inämp tiia-s. Inemisi küllih jäi vähäs.

Tulliva’ rock’nrolliga peo’. Ainsa’ kirmasõ’ mia’ jäi’, olli’ Uusvada, Helbi ja Lepä. Obinitsah oll’ ansambliga pido. Ansambli’ Rome ja Kraavihalid. Noorõ’ tahtsõ’ jo moodsa’ olla’. Es kullõlda’ inämp karmoškamängu.

Sis tulli’ grammafoni’, naati plaatõ kullõma. Sis tull’ lintmakk Astra.

Kauksi ülle

Põliskiili aasta tähendäs ka seto keele aastat.

Rõõm om kuulda’ inemisi seto jutussit ajamah. Pallõ’ nuist omma’ väärt ka tõisiga jagamist.

Tuuperäst märksevä’ Setomaa aoleht ja Setomaa ülembsootska Järvelilli Rein vällä märgo – kõrraldada’ seto jutuvõistlus. Mõttõ kitsevä’ ülese-to organisatsioonõ kuuholõkil hüäs ka Setomaa vallavanõmb Kudre Raul, Setomaa Liit ja Seto Instituut.

Niisis seto jutuvõistlus sai vällä kuulutõt. Soost võidsõ’ osa võtta’ kõik seto’ üle ilma ja muidogi ka setodõ seto keele ar’ opnu’ sõbra’.

Auhindus pannimi vällä setokeelidse’ välläandõ’ (Seto Ateljee Galerii kirästüs, kirästüs Seto Kiri, Seto Instituut ja tõõsõ’).

Märksemi vällä ka vannusõklassi’ võistlusõ jaos ja tüü’ jagonõsi’ nii:

Koolieeliku’ ja koolilatsõ’ kolmanda klassini – 1 jutt ja 1 luulõtus, 2 osavõtjat. Võitja om **Loore Liisa Samuel** jutu-

Areng läts edesi. Ürgaol elä-s kiäki inämp. Ansamblitõst midä küläh kullõldi gram-mofoniga, om Propeller miilde jäänü, Dilaila, Kukerpillid, Anne Veski.

Raadio Luxemburgi kulssimi üüsidõ. Kõgõ paremb raadio-aparaat oll’ Vef ja Okean, nuu’ võti’ Ameerika Häält ka kinni.

Kino oll’ kõva elamus. Meele- leh om india filmi’, sõjafilmi’, indiaanifilmi’, poliitilisõ’ ringvaatõ’ inne kinno 10–15 min- tit. Tehassit näüdati, propa- ganda oll’, tee kommunismi jutt. Kinoaparaat lüüdi vändä- ga käuma, puulõ päält filmilint juusk’.

Edimädse maki Romantik tõi ma noorõna küllä, tuul oll’ kuus patareid, terveh külä kul- lõl’ haina tete- h. Tuu oll’ kasse- tiajastu. Egä nuu’ maki’ odava’ es olõ’.

Hüdsetriikrauda mäledä pliidi päält, tuuga sai kähku kõikõ triiki’. Esiki olõ mõnõ’ viigi’ sisse kaadsulõ ajanu.

Sis opati hařsaajamist, tull’ noortõl vett kanda’, kui vana- imä toda ai. Latsilõ üteldi, et akuvett tetäs. Aku om nõrk, auto ei lää’ käuma. Latsilõ tohi-s kõnõlda’, et torost tulõ mõtsakohhin, mis tege väiga purjo.

Minu elämustõh latsõl lai- sõlda’ es lasta’, egäl küllä vai pidolõ minekil oll’ kelläaig, kell 11 oll’ pido läbi. Latsõ’ pidi’ ao pääle kotoh olõma. Kontroll oll’ kõva.

Sis oll’ sovhoositüü. Sai lisa- rahha tiini’. Noorilõ arvõstõdi vällä viis tundi, kas olti meh- haanikidõ man vai puhastati settekaivõ, puhastati kraavi, üts meetri oll’ 20 kopikat – tuu oll’ kõva raha. Sis mõõdõti kõig- ilõ 10 meetrit vällä. 10 meet- rit, küle’ pidi mättist tühäs lüümä, et vesi joosõsi’. Tuu

kats rubla oll’ kõva raha. Egä tuu kerge es olõ’, iks tahtnu hoobis umaette ulakust tetä’.

Kats Järve Väinot oll’. Lät- si kontorist palka nõudma ja palgalehe pääl oll’ 00.00. Vana Väino arvas, et sai preemiat, a mul oll’ lehe pääl 00. Vana Väi- no and’ peräst iks mu jao mul- lõ är’.

Teeniti raha võrri, jalgratta ostmisõs, kõigil olli’ uma idee’. Jalgratta hind oll’ 50–70 rubla. Võrril 120.

Sõidu opminõ jalgrattaga oll’ umaette asi. Veli käsk ette istu’, sõit alaš ja lõppi nõgõsõ- puhmah. Ollimi nii kuplah, allõs kõrvuni lumbih sai kipi- tüst vähämbäs.

Paasapäiv om miilde jäänü, inne toda tohi-s ubinit võtta’. Tuud oodõti. Sis sai magusat süvvä’, sis sai piirakit, tortõ. Latsilõ oodõt pühä, suurõmb sündmus.

Latsõna es olõ’ meil jõu- lõ, olli’ nääri’. Näärivana oll’ Vahermõtsa Ilmar, timä auto- juht oll’ Horni Ülo. Aga kuna jagamisõs olli’ amõtühingu paki’, sis näärivana oll’ väega nõudlik, luulõtus pidi olõma pikk ja egä aasta erinev. Kom- mikott oll’ häste suur. Sääil oll’ esiki mandariini vai apelsini, inne süüdi paremba’ kommi’, peräh viletsä’. Šokolaadikom- mi’ inne, peräh vanaimä jagi jaoperäst viletsit. Kiä es mõis- ta’ luulõtus, pidi salmi inne är’ opma, muido saa-s pakki.

Kuna minu vanaimä oll’ jumalausklik, küläh sõsar ka, sis egä laupäiv pidi näi- dega kerikuhe minemä. Ma olli näil hobõsõga voorimii- s. Hopõn oll’ valgõ hopõn, nuur- kařahopõn, tüütäjile ette nät- tü. Juku oll’ täl nimi. Juku oll’ laisk. Nigu uhja’ nõrka olli’, nii kõrraga pää tiikraavih, nii ma hobõsõga sõidi. Kui sai poolõ

Obinitsa mäe päält är käändä’, sis oll’ hüä miil.

Mul mahu-s hinge, et kui tõõsõ’ sõidi’ võrrõ ja jalgrat- tidõga, pidi ma vanõmbidõ naistõrahvastõga hobõsõga sõitma kerkohe. Kui teenistüs oll’ kerkoh lõppõnu, papp oll’ Talomiis, sis tull’ sõita’ Obi- nitsa poodi mano. Kuna tuul aol toidõti pullõ, lambit, leh- mi leeväga, terve rahvas süüf eläjit leeväga. Midä ma uma eloh är’ näi, sis kodolehm sei leibä, farmilehm ei. Kui taga- si sõidi, sis pruut sõit jalgrat- taga, mul häbü, et ma hobõsõ- ga. Tuukõrd umasoolisõ jut- tu olõ-s, vanavanõmba’ sele- ti’, et tulõ naabritütrik võtta’ ja tuuga elämä naada’. Miil- dü vai meeli-s, a sääne jutt oll’. Umasoolistõga oll’ nii, et vanaimä kõnõl’, et kunagi oll’ üts arst, kiä mehi tahtsõ, ja kasaka’ jupõndiva’ tuu mõõku- ga ja mati’ Kiiova mõtsa. Nii- pallõ tuust olli kuulnu. Seto- maal iks elli miis naasega.

Mis mullõ siih üldse es meelü’, oll’ tuu viina puulvä- güsi pakminõ. Mis miis sa olõt, kui ei võta’? Tiriti kõiki juujidõ kampa halvustamisõ abil.

Lätsi külältki noorõna, 18-aastasõlt minemä Seto- maalt.

Egä tuukõrd seto keelest nii luku es peetä’, esiki sugulasõ’ liinah ütli’, et taad raudtiikiilt kõnõlõ’ kotoh. Rassõ oll’ tuu- kõrd umma kodokiilt kiräkee- les käügüpäält muuta’. Tagasi tulli kodokanti nii kolmõkü- neselt. No’ 50-aastasõna Seto- maal kotoh vannu mälestüisi om hüä mõtõlda’. Kui tollõst vanavanõmbidõ ja vanõm- bidõ elost olõs saanu tol aol filmi tetä’, olõs olnu tuu vast film. Tuud olnu huvitav kaia’, filmivestivali võitnu är’ tuuga. Kimmähe!

Seto jutuvõistlus – 23 kirotajat, 26 luku

ga „Mi pere kolm lammast“. II kotus – **Ketriin Tuik**.

IV–VI klass – 6 jutu- kõist, 5 osavõtjat. Võitja om **Gerd Palok** jutukõsõga „Mu’ hopõn“.

II kotus **Jaanika Vähi** „Midä vanaimä mullõ opas“.

III–IV kotus **Gerd Palok** „Mullõ meelüs kudamine“ ja **Pilleriin Palok** „Kuis ma lrboskah käve“.

VII–IX klass – 5 tasavägist jutukõist. I ja II kotust jaga- sõ’ **Timo Kudre** „Mu suguvõ- sa talo lugu“ ja **Laur Laanetu** „Üte seto tsura lugu.“

III–IV kotus – **Ken-Egert Kull** „Ma ei olõ’ turist, ma elä siin“ ja **Toni Marten Riik** „Mino perre talo lugu“.

X–XII klass – 4 kirotajat, 5 luku. Inämb punktõ saiva’ – **Kaarina-Johanna Samuel** „Eläjäkese’ ja loomakõsõ“ ja **Moonika Talas** „Mu elo Setomaal“.

III kotus **Jaan Rudolf Vaher** „Ma’ ja mu huvi“.

Noorõ’ (koon’ 30-aastadsõ’) – võitja **Keidy Lillmaa** „Kuis ma seto kiilt opõ“.

Pisu vanõmba’ noorõ’ (31– 50-aastadsõ’) võitja **Annela Laaneots** „Lennumassinaga NATO lennukeelutsoonih“.

Iginoorõ’ (päält 51 aasta vannusõ’) – 5 kirotajat. Võitja: 47 punkti saanu **Ilme Hoid- mets** „Helüga ja helüldä“.

II kotus – **Inara Luigas** „Sõiratego ku’ nõidustükk“

III kotus – **Väino Järv** „Kil- lukõisi latsõpõlvõst Setomaal“.

Ergutusauhinna’ saava’ viil: **Ketriin Tuik, Kristiina Grünberg, Ken-Marten Hee- ring, Kennert Tuik, Maria Grünberg, Viktor Lõhmus ja Maie Naudi**.

Tingimusõ’ olli’: Õga ineminõ võidsõ saata’ võistlusõlõ koon’ viis juttu. Jutt tohi-s olla’ inne mõnõh tõõsõh leheh vai raamatuh ar’ trükit õga internetti üles pant. Paremba’ jutu’ ilmusõ’ aole- heh Setomaa ja nuidõ iist saa honorari kah!

Punktõ jagasiva’ züriiliik- mõ’: ülembsootska Järvelilli Rein, Setomaa lehe toimõtaja Kauksi Ülle ja Setomaa Liidu kirotaja Tullusõ Kaja. Ait’um- ma tüü iist!

Meil oll’ plaanih auhinna’ üle anda’ Taarka preemia üle- andmisõ aigu, a sis tinish vii- rus kõik ilma liikumatus nigu mõnõh jutusõh ja kõigi osa- võtjidõ avvuhindaminõ jääs edespiditses. Annami tuust sündmusõst leheh vai inter- netih tiidä’. Ilosit tõid nakami otsast avaldama.

Teema’:

- Kuis ma seto kiilt opsõ
- Mino suguvõsa talo lugu
- Kuis vanast arstiti
- Ravimtaimi korjamisõst
- Olla’ nuur täämbä Setomaal
- Eläjäkese’ ja loomakõsõ’
- Seto rõividõ ja ehtidõ lugu mi perreh
- Mino lugõmiselämüs
- Kuis ma seto filmih mängse
- Seto süüki tegemäh
- Midä vanavanõmba’ mullõ opsi’
- Seto sport om kõva sõna
- Seto muusika elämüs
- Elo om tiatri
- Kuis ma käve kerigupühäl, kirmasõl, koõtmah, Petsereh, puhtil, saajah, kaejatsil...
- Ma taha teile kirotä’ süäme päält ar’

Kirotada’ võidsõ ka vabal teemal.

Unistusõ’ Setomaast uutva’ täüdeeminõmisõs õigõ’t aigu

LIINA MARIA LEPIK

EASI turismiarenduskeskusõ
(Visit Estonia) direktor

Eestimaa om kavvõlitsi külälisi jaos parhilla’ lukku pant, niisamata Setomaagi’. Ku olla’ kavva eräle, omma’ lihtsa’ tulõmatundõ’, õt kas mu ettevõtmist om viil kinkõlõgi’ vaia? Kas kiäki’ mälehtäski’ inäp kavvõlist Lõunõ-Eestit?

Kinnidä siih mitmidõ näütide päält, õt Eestit ku väärt ja põnovat reismisõkotust Setomaalda’ tutvusta’ saa-ai! Ku mi reisi, sis kiäki’ aja-ai näpoga’ järke maakunna piiri piteh, a mi taha minnä’ kaema tugova sõnumiga’ paika. Kotussit, koh oldas väiga’ uhkõ’ uma kodo ja traditsioonõ üle ja koh mõistõtas pakku’ umma, olõõi kunagi’ pallõ. Setomaa om üts näist. Mõnõ’ näüte’, kuis om Setomaa ello vaia, õt tutvusta’ Eestimaad.

Mi olõ Setomaalõ veenü’ hulga vällämaa aokiränikkõ. Viimätsel puulaastagal ja inne reisi piirangu kehtestämist om Visit Estonia abiga’ aokiränikkõ Setomaal kaunu’ nii Saksamaalt, Suurbritanniast, Vinnemaalt ku ka’ Ameerikast. Kõgõ parebidõ näüdetē siäh paisutus silmä Saksamaa telegrupp, kinkõl üles vöödot kõõgilahingu saadõ „Kitchen impossible“ joudsõ inäp ku katõ miljoni kaejani. Pääle nuidõ joud-

sõ’ no’ sama märdsi viimätseh otsah nii Inglismaal, Indiah ku Põhia-Ameerikah miljonidõ telekaejido ette TravelXp reisisaatõ’, minkõ ütes teemas oll ka’ Setomaa.

Suur jago äriotsussist tetäs silmäst silmä kokko saieh, tuuperäst kau tähtsä jago turundusõst äriüritüisi vormih. Mi olõ Setomaa tutvustusõ näid kõrraldõh kõõ mano pandnu’. Näütüses säkslaisilõ om Setomaa paknu’ väiga’ suurt huvvi, tutvustõh Eestit reisikõrraldajailõ USAh, Vinnemaal, Suurbritanniah, ka’ ümbretsõõri sõitõh, seminarõl Jaapani liinuh. Minevä aastaga oktoobrih Jaapanih kõgõ tähtsäbäl turismimessil Osakah oll kogo Eesti stend valu setoteemalinõ. Setomaa om sagõhöhe ka’ mi tutvustusreise kavah, midä mi kõrralda välismaisilõ reisikõrraldajilõ. Näütüses novembrih mi tõi kuuhtüüh spaaliiduga’ Setomaalõ Läti ja Leedu reisikõrraldaja’.

Kutsõh kuulsit välismaalasi Eestimaalõ asju Eesti muudu tegemä, mi võti #EstonianWay kampaania raamõh muidogi’ plaani Setomaa kombidõ tutvustamisõ. Suurbritannia aokiränik uurõ seto lihavõõtit, lätlannadõst suunamudija ja teleaokiränik käve’ kaemah, mäntsido rõividõga’ naisi ilosasetäs. Tuu olõ-õs ütekõrdnõ tutvustus, lasõmõ nuil jutalmüüidä laka ilma minnä’.

Kae’ perrä!

- Lihavõttõvideo’: <https://www.facebook.com/visitestonia.fi/posts/4293891273969808> <https://www.facebook.com/virolainstituutti/posts/3442855929065043>
- Luu’ reismisõst Saatse saapa lähkoh ja setokõisi pühhist. <https://www.puhkaeestis.ee/et/puhka-eestis-nouanded-saatse-saapa-lahistel-matkamiseks> <https://www.puhkaeestis.ee/et/puhka-eestis/setode-pidupaevad-ja-puhad>
- Kriisiao pakmisõ’: <https://spavarska.ee/uudised/> <https://www.maaturism.ee/index.php?id=kriisiaegsed-pakkumised>
- Kooltusvõimalusõ’: <https://www.facebook.com/visitestoniablogi/posts/823202048174297>

Soomõh väiga’ tunt kiränik ja koomik Antto Terras käve Visit Estonia palvõl Setomaal minevä keväjä, humoorika’ video’ olli’ Visit Estonia sotsiaalmeediakanalidõh, Helsingi–Talina laivul ja Talina24 uudissidoportaalih. Ku panda’ toolõ mano sügüsene raadio-mälomäng Soomõh Terrasõ juhtmisõl, koh tull teemas ka’ Setomaa, sis ulatus publikuarv sadadõhe tuhandidõhe.

Visitestonia.com veebih om Setomaal erälde teemaleht pääle eesti keele ka’ kõigih kuvvõh vöõrkeeleh. Kõgõ suurõbat huvvi tundva’ eestläse’, pääle näid inglisi keeleh lugõja’ ja kolmanda’ omma’ suumlasõ’. Ku piiri’ jäl’ vallaalõ läävä’, sis mille piasi-i setokõsõ’ kutsma suumlaisi Setomaalõ

argumendiga’, õt lõunõsuumlaisil om Lõunõ-Eestihe reisi’ lühep maa ku minnä’ Põhia-Suumõ. Turismiteemalisi pakmisi Setomaal om visitestonia.com portaalih üle 100, mia om väiga’ hüä tulõmus. Mi kõnõlõ Setomaast ka’ artiklidõh, minkõst üts jago om valminu’ kuuhtüüh Setomaa Turismiga’.

Visit Estonia kajastas uma sotsiaalmeediakanalidõh ja veebih läbi aastaga ka’ Setomaal toimuvat. Näist kunigriigipäävä töimi ildaaigu esile mitmõh keeleh vällä antavah kultuurisündmüisi kalendrih tiraažiga’ 44 000. Pääle tuu mi kiroda suurõ hüämeelega’ Setomaa sündmüisist nii Delfi ku ka’ Postimehe veebitoimõtuusilõ, soovtõdõh regulaarsõlt huvtavvi üritüisi, minkõst üle

Eesti osa saia’.

Noil päivil mi ooda turismi-toetusõ tingimüisi kinnitämist väliskaubandus- ja infotehnoloogiaministri puult. Lisas valmistas Visit Estonia ette vahtsit turundustegevüisi ja arvõstas nuih õks ka’ Setomaad ku väiga’ tugõvat umanõolist külästüspiirkunda.

Midä sool keerolitsõl aol Setomaa inemisilõ viil soovtada’? Võtkõ’ ühendüst uma kõgõ parebidõ klientega’, kiä’ lätsi’ ar’ kurvastõh, õt puhkus Setomaal nii kipõlt läbi sai. Kirotagõ’ näile, tulõtagõ’ hinnäst miilde ja kutskõ’ hindä mano aos, ku jäl’ reisi’ saias. Mõnõ’ süüamega’ kirotõt e-kirä’ tegevä’ mõnikõrd pallõ inäbä imeht ku kallii rahaga’ ostõt reklaam. Kohandagõ’ teenusit eriolukõrraga’, nii kuis pallo nutikit maaettevõtjit omma’ sood jo alostanu’. Näütüses Verska sanatoorium tüüt vällä vahtsõ teenusõ, pakkõh taastusravi viirusõst paranõjilõ. Maapiirkundõ turismiette-võttõ’, kinkõst üts jago tegeles ka’ väikotuutmisõga’, om naanu’ uma teenussit pakma kontaktivabalt. Liinainemisõ’ pia-ai olõma kitsah korterih õga ummistamma kõgõ populaarsõppi matkaratu, hüuvi Eesti elämüsi saa kogoda’ ka’ privaatsõlt ja küllaldäselt ettevaatlikkust appi võttõh.

Uurkõ’ kuuhtüüvõimaluisi, selle õt pallõ’ jäiga’ kaubaketi’

vai suurettevõttõ’ võiva’ olla’ uma suhtumist muutnu’: näütüses nakas kogostõst huulmalda’ kohalikku talokaupa vasta võtma Selver. Kooni’ külälisi olõ-õi, või avita’ rõhuasõtus kohaligulõ väikotoodangulõ.

Kasutagõ’ ar’ kõiki kooltusvõimaluisi, midä ettevõtja’ ja sihtkoha’ parhilla’ üle Eestii ilma rahalda’ pakva’, MTÜ Setomaa Turism ja Visit Estonia avitasõ’ infoga’.

Minge’ kokko Visit Estonia e-oppõpõhitsu koolikeskunnaga’ e-akadeemia. Sääl mi jaa kasulikkõ materjalõ, kuvvamuudu umma väigokõist turismiette-võtõt arõnda’ ja turunda’. Sinnä’ kogomõ kokko ka’ turistel jätet arvamuusi, mia om kogot mitmõsagamatsi arvamusõ jätmisõ veebilehti päält. Nii saa hüä pildi, minkõh oldas kliente arvatõh tugõva’ ja koh om viil arõnguruumi.

Anna’ tiidä’ Visit Estonia kontakti kõgõst huvtavast, midä Setomaal tetäs ja mia võisi’ nii sise- ku välisturisti kõütä’.

Kuki’ turismi saa-ai parhilla’ olla’ innidisel moodul, olõõi unustusõ Setomaast Soomõh õga Saarõh kohegi’ kaonu’ ja uutva’ täütümisõs õigõ’t aigu. Ma soovi süüamest pallõ joudu tuud aigu uuta’, otsih kuuh kogokunnaga’ vahtsit võimaluisi ja hoitõh umma kogo ilmah erilist koto.

Seto Kunigriigi pildimehe võistlus 2020

Teema: Setomaa luudus

- Võistlusõ mõtõh om pruumi’ saia’ pildi pääle Setomaa illos luudus ja nuist vällä sortii’ Seto Kunigriigi kõgõ parep pildimiis.
- Võistõlda’ võiva’ kõik, v.a välläsortmisõ hindaja’ ja näide perre liikmõ’.
- Võistõlda’ võiva’ Setomaa luudusõst tett pildi’, mäntse’ olõ-õi inne ütelligi’ võistlusõl võistõlnu’.
- Võistlusõlõ saadõt pilte man hinnatas, õt kas om õigõh teemah, kaetas väljendusrikkust, luudusõ illo, kunstilist ja tehnilist tasõt.
- Õga osalõja või võistlusõlõ esitä’ kooni’ kol’ pilti. Esitä’ või nii tava- ku digitaalkaamõraga’ pildistet mustvalgit vai värmilit-si pilte, mia saadõtas võistlusõ kõrraldajalõ JPG/JPEG kvaliteedilitsõ pildifailina vai originaalfotofaili sisaldava andmõkandjaga’. Fotofaili lühep külj piksli teh piat olõma vähäbält 3508 px.
- Õga pildi mano tulõ panda’ päälkiri, pildistäjä nimi ja kontaktandmõ’, pildi tegemisõ aig ja kotus.
- Pilte tüütlemisõl tulõ silmäh pitä’ hüvvä tavva ja nättü tõeperäsüst ja loomulikku esitlust.
- Võistlusõst osavõtja vastutas hindä ja pilte kottalõ esitet andmidõ õigusõ iist ja kinnitäs, õt tä om võistlusõlõ esitet pildi tennü’.
- Konkursilõ saadõt pildest sorditas vällä konkursilõ 15 pilti, nuu’ pandas Seto Kunigriigipääväl 01.08.2020 Kolossova küläh kaemisõst vällä. Võidupildi sortva’ vällä hindaja’ ja rahvas. Kunigriigi pildimiis hõigatas 1. augustil kunigriigipääväl vällä.
- Võistlusõlõ esitet tüü’ jäävä’ MTÜ Seto Kunigriigi Kroonikogolõ. Kroonikogol om õigus võistlusõl võistõlnu’ pilte edespidi tasuta kasuta’ ja võimalusõl pildi kasutamisõl märgitas mano tegijä nimi.

Võistlusõlõ „Kunigriigi pildimiis 2020“ saata’ pildi’ Virro Kerstile kersti.virro@gmail.com vai tuuva’ võistlusõ kõrraldajalõ mälu-pulgaga’, CD-l vms andmidõkandjal. Mano saat küüsüdä’ ja andmõkandja kätte toimõtamisõ kokko leppi’ telefonil **517 1451**.

Anna tiidä’, õt maikuuhõtõ mõtõld Seto Leelokonverents jääs parhilla’ ar’. Sarvõ Õiõ

Õnnitlõmi tillõkõisi vallakodanikkõ!

KERTU ALAMÄE
SIIM AIDA
LILIAN ROHTLA
LUKAS KULLMANN
MARITE TOOMING
LUKAS HÜSSON
LOORE KOOSER
SIREL VALK

Leinämi

† Malle Lummo
† Nikolai Toonõkurg
† Nikolai Lemmik
† Aivar Koger
† Aino Leppoja
† Aino Vahtra
† Agate Mets
† Veera Hade

SÜNNÜPÄÄVÄ’ MAIKUUH

Sepamäe Kadi-Mai – 30

1. mai
Hõpõhöimu
leelotütrik

Hõrna Rieka – 57

3. mai
Taarka Tarõ pernaane,
Mokornulga koori
leelonaane,
Seto Kongressi
Vanõmbidõ Kogo liigõh

Palmre Väino – 74

4. mai
Põlva Seto Seldsi pillimiis

Jänesmäe Raivo – 53

4. mai
seto sepp

Linnasmäe Tõnu – 61

5. mai
sorrõseto

Laaneotsa Rein – 79

6. mai
tehnikatiidläne

Annisti Aet – 47

6. mai
etnoloog

Valgu Heiki – 61

7. mai
arheoloog

Palmi Silvi – 60

7. mai
Setomaa aolehe ja seto
kirändüse keeletõimetaja

Grünbergi Maria – 17

8. mai
Kullakõsõ leelo-
ja pillitütrik

Kahuski Niilo – 30

9. mai
ObiNizza pääkokk

Tuliku Ülo – 63

11. mai
poliitik

Parktali Tiina – 65

14. mai
Siidisõsarõ leelonaane

Rumbi Sirje – 51

14. mai
kunstnik

Toomvapi Ave-Ly – 48

15. mai
Ilolanga leelonaane

Granova Elvi – 60

17. mai
Petsere 2. Keskkooli
innine tüütäjä

Kunnuse Andres – 63

20. mai
meistrimiis

Ivaste Lilia – 72

21. mai
Meremäe-Obinitsa
naiskoori laulja

Liiva Kati – 35

21. mai
Mokornulga koori
leelonaane

Anipai Vello – 73

22. mai
sootska

Jugomägi Liilia – 55

26. mai
Ilolisõ leelonaane

Kooseri Kaja – 51

26. mai
Hõpõhelme’ ja Meremäe
mehe’ leelotaja,
Meremäe-Obinitsa
naiskoori laulja

Jürisoni Margret – 26

27. mai
Kiiora ja Ilolanga
leelo- ja pillitütrik

Niilo Tiit – 58

30. mai
Nopri talo peremiis

Mõttuse Mirjam – 34

30. mai
aokiränik

Jürisoni Anneli – 51

31. mai
Ilolanga leelonaane

Setomaa Vallavalitsus
suuv õnnõ:

Helju Laur 94
Maria Hagu 92
Peeter Morel 92
Tatjana Tihanova 90
Maria Tuusa 90
Eltvira Labe 89
Natalja Urgard 88
Anne Lass 88
Vilja Karavin 88
Oskar Linnok 88
Vladimir Žuravljov 87
Olga Kiho 87
Ivan Kalamees 86
Nikolai Ainik 86
Paul Alamäe 85
Ilmar Vahermets 85
Edgar Kassin 84

Endel Sokk 96
Nikolai Raalik 94
Maria Lahe 92

Setomaa Vallavalitsus
õnnitlõs aprillikuu
sünnipäävälatsi ja vabandas,
õt õnnitlus ildast jäi: